

**PÁN KÖNYVTÁR
18. SZÁM**

BERDE MÁRIA

RINA KINCSE

PÁN-KIADÁS, TIMIȘOARA (TEMESVÁR)

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest: Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2021
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár Digitális Tartalomfejlesztési és -szolgáltatási Osztálya
ISBN 978-963-417-461-5 (online)
MEK-21601

TARTALOM
RINA KINCSE
OLAJFA
VARGABETÜ
VIPERA

RINA KINCSE

Virágban tavaszló havasi tájra messziről leskelt az aszító nyári szél - virággal körülcsókolt kék szoknyában lányvirág állott a hanyatló tavaszi napzárporban. Még nagyon fiatal volt: és mégis, kettős teher alatt hajolt meg válla: nagy nyomor és nagy üdvösség nyomta.

S a házra gondolt, ahol felnőtt: alacsony mennyezet alatt, csipkétlen ablak mögött, kőpadlón, keserű kenyéren... a néma gyermekévekre, melyeknek minden szépsége, öröme csillagokra-emelt szemének álomszövése volt. És aztán: hogy sirni tudott és szabad volt sirnia. Sokat sirt, oktanul is, balgán és bőven: egy szóra, egy elborulásra: hát még a szitokra, vesszőzésre! Kenyere volt a sirás, annyit sirt, hogy testvérei elunták és nem törődtek vele soha. Később elapadtak könnyei: az élet megnyitotta néki legragyogóbb aranykapuját.

Egy estétájt volt ez, akkor találkozott Boázzal. Boáz a férfi volt, az első-utolsó-egyetlen. Virágokon áttörtetve jött felé az erdőn és Rinának, a szerelmet meg sem álmodottnak, véres csókrózsákat tépett az ajakáról. Hogy fájtak azok a csókok, hogy sajgott az aluvó sejtések irgalmatlanul összeroncsolt fátyola, - de Boáz volt a férfi és azért Rina meghajtotta fejét és a szive mélyén, feneketlenben foganni vágyó könnyeit foganni se engedte.

Multak a csókok, Rina gyűjtötte őket, mint hulló aranyakat, gyűjtötte szépen... Mindet tudta, mindre emlékezett. Néha, mikor magában volt, behintette magát velük, mint aranyáradattal. Aranyban fürdött és ha aztán fölkel: szemében, mint fürdés után, ottmaradt egy aranycsepp...

Aztán jött a másik férfi, a Másik, a Soha, az Inkább-a-Halál-Férfi. S a testvérek, a Rinával sohasem törődök, most közbefogták: pénzt, marhát, gazdag határrészt emlegettek. Az anya sirt és sóhajtott; a néne, az a gyermektől ellepett, gonyolódott; a legény, a titkon korcsmázó, káromkodott és fenyegetett.

S most ott állott Rina: virággal körülcsókolt kék szoknyában, a nyomor és üdvösség kettős terhe alatt meghajló vállalal. A szívére, agyára hirtelen fölgomolygott fekete felhő akármi setét volt: az üdvösség aranynapja szünetlen kiütközött megőle... S mégis: valami gyötörte. Nénje gunyszavát, bátyja öklének csattanását, anyja sirását hallotta egyre, s a keserves lármától mélyen, feneketlen szivmélyen valami foganni akart benne... Nagy, nehéz rángások futottak át szívéen, mint a sziklán, ha mélyén forrás szülemlik... Mi volt ez? Ugy fájt, oly nehéz görcsben érezte a vajudó ismeretlent, hogy percekig tébolyultan hordta körül szemét segedelemért... Óh... egyszerre, mintha hullám szakadna föl benne: tudta, hogy könnyei fogantak, melyeket el kell sirnia, hogy kimossák belőle a gyötredelmet.

Szeliden hajtotta le imént vad kinban forgatott fejét.

- Sirnom kell... - susogta.

Hirtelen fölemelte a fejét és elmosolyodott.

- Van, kinek sirnom...

És lassu, nehéz boldogságban indult az erdőnek, ahol a sziv várta, melybe, mint bibor urnába akarta hullatni könnyeit.

Sóhajtott a virágtenger suhanó léptei alatt. Az első tikkasztó szélből egy foszlány rálehelte és megszikkasztotta csillogó piros ajakát. A fák is suhogtak; nagy, forró szomjuság kezdődött a földön s az esők sóvárgása.

Boáz a tisztáson, virágba ágyalódva, magát virággal ölelgetve, úgy várta Rinát. Nem mozdult, csak a karját tárta ki érte. Rina pedig nem repült, mint eddig. Lassan jött és ölelő karja helyett fejét csuszta a legény vállára. A születő könnyek erősen háborogtak benne.

- Boáz... - A hangja elcsuklott.

- Add ide ajkacskádat, megvárattál máma, csókosom.

- Boáz...

Rinának torkában volt már az első fölzokkanás.

A legény megragadta és távortartotta magától a lányt, hogy megcsudálhassa. Nézte a rángó ajakát, hamvadó szemét...

- Rina... mi lelt?

- Sirni akarok, Boáz. Ne kérdezd, miért, csak hadd sirjak neked.

Boáz örömehe, csókéhe szívén idegenség rángott át.

- Add ide ajkacskádat. A sirás ruttá tesz és miért sirnál? Nem teszek boldoggá egészen, számít neked valami az én szerelmemen túl is?

Rina szemszögébe riadtan huzódott meg egy buta kicsi könnycsepp.

Boáz a fejét rázta.

- Add ide ajkacskádat. Ha sírsz, nem szeretsz. Szomjas vagyok és te a könnyeiddel itatnál? Sirjunk, mikor a szerelem tava vár, hogy bele vessük magunkat? Ah Rina - a legény szemében a vágy messzi lidéretüzei gyultak, a vágyé, melynek tárgya nem a szerelmesünk, hanem a magunk nagy üdvezülése. Rina... add ide ajkacskádat, fürdeni vágyom veled a szerelem tavának arany hullámaiban... Ringani, szédülni, felejtkezni. A könnyben meghal a csók s a csókban a könny. Csókolj.

A legény vadul sóhajtott s magához vette Rinát. Csodálatos ize volt a lány csókjának. A visszaparancsolt könnyekkel küzdött s ajka attól vonaglott, lehellete attól tüzelt... S mialatt a legénynek földöntuli gyönyöröket viragoztatott ki magából, jómaga tébolyitón gyötrődött. Most tanulta meg: hogy a könnyeknek csak egy utjuk van szabva: szívtől a szembe s onnan a megsemmisülésbe. Iszonyu, ha ez utjában visszafordítják a könnyeket! Szemtől a szivig ezernyi, aprón égő harapással marja vissza utját a könny: senyvesztve, sorvasztva, kiégetve a csatornát, mely a visszaguruló könny után nyitva se marad, hanem szorosan forrad össze, hogy minden új lenyelt könny új küzdelemben forduljon új utat magának. S bent a szivben...

Mi lesz a szivben a visszafolyó könnyekkel?

Rina akkor nem gondolt rá, hogy a földön mindennek utja van szabva s ami meg nem teszi utját, az gyül és várja óráját. Rinának eztán sokszor, sokat, mindennap kellett volna sirnia. De Boáz mindig türelmetlenebb lett, ha Rina szemét hamvadozni látta és fenyegette, hogyha sir, nem fogja csókolni többet. És Rina a csókból élt és azért viaskodott a könnyeivel; mint korbáccsal karámba a kitörni vágyó nyáját, hajszolta vissza könnyeit a nem-lét fogságába.

Jó idők során az anya könnyei, a néne gunyszavai s a bátya ütései ritkulni kezdtek: az Inkább-a-Halál-Férfi mással élte világát, mikor Boáz elhagyta Rinát. Valami nagy-nagy Babel szivta magába, sokáig hire se jött, aztán: rosszabb hire jött a halálnál.

Rina a csorgókutnál, korsómerés közben hallotta meg. Korsóját elejtette, aztán az erdőbe szaladt: tépett hajjal, szakgatott köntössel futkosott a fák között. Kereste, hol a hely, ahol megoldódnak kinjai, melyik fába van beírva, hogy hazug szó harapott szívébe. De az a fa soha ki se hajtott...

Mikor az egész erdőt beszaladta, megállt, mint a cövek és az égre nézett. Ha már nincs irtalom s a terhet föl kell venni... Mit ad az Ég enyhítő tekercsül a viselhetlen suly alá...

Este volt s az alig felhős égből két esőcsepp hullt a leány arcába.

- Sirjál... sird ki magad, sóhajtották a fák.

A leány lehajtotta fejét és hazavánszorgott.

Anyja keserűen fogadta.

- Hallom eltörted a korsót és futkostál, mint a bolond az erdőben.

Rina semmit se értett ebből. Sirás gyötörte. De nehezen akart születni a sirása. Irtózott a karámból kilépni a könnyek sokszor visszakorbácsolt nyája... Hívogató, cirógató szavakra várt... Könnytelen kinban vergődött Rina az ágyon. Az öreg asszonyt mégis zavarta.

- Mit háborítasz...?

- Ő az én anyám... reszketett át Rinán. És nekem ki kell sirnom magamat. És nem tudok már erőt adni a könnyeimnek...

- Mit akarsz, mit hánykolódsz?

- Sirni akarok... anyám.

- Sirni akarsz? Nekem akarsz sirni? Eredj, sirj annak, akinek örültél. Akiért szavam nem fogadtad. Engem ne háboríts. Van énnekem bánatom, kereszttem s a legnagyobb köztük te vagy...

Rina ezt nem értette jól. A szive jobban fájt a szóknál.

- Anyám, tördelte, tudom, úgy lett, ahogy te mondtad. Tudom, nem fogadtam szavadat, tudom, hogy megérdemlem az átkot, de anyám... te azért nekem mégis anyám vagy... Ha nekem gyermekem volna, (ez a szó külön fájt, reménynek hullája volt) az... ha akármit tenne... de ha boldogtalan volna... az anyának akkor is... anya... ez azt teszi: örök segítség...

- Fiam, ne prédikálj, öreg vagyok, beteg vagyok. Viselje kiki némán a maga keresztjét...

Rina belemarta magát a párnákba. Szívében rettentő hasogatásokban csapódott vissza minden szikla az eredező könnyekre...

Másnap, harmadnap... soha se volt szabad sirnia Rinának. Ha pirosszegélyü szemhéjjal mert kelni, vagy hazaállítani, anyja szóval feddette. Így azután erősen vissza kellett szoritania támadozó könnyeit és néha úgy tetszett, hogy minden jól megy már; a könnyek megfagytak benne és összeheggedtek szívének felszakadó kőszikláit... De aztán olykor új vad vonaglások jöttek és Rina mint a láncos állat futkosott munkái szűk kis ketrecében: a ház, az istálló körül, a kőhintett legelőkön.

Egyszer, egy estvetájt - forró, régi szelek fujtak, margaréták suhogtak szoknyája alatt - úgy érezte, nem bírja már. Sirnia kell, ah, sirnia, hangosan, észveszetten... vagy hosszan, szegény gyerekmód, egy szíven elcsitulva.

Eszébe jutott nénje, a sokatvert, sok gyerekü. Letért az utra s lefutott hozzá a faluba, nem is ő futott, könnyei kergették, vitték, mint kitörni akaró erő a gépet.

- Néne, - mondta alázatosan. - Eljöttem hozzád.

- Ritka szép szerencse, - szólt a néne gunyosan és felnézett szopós gyerekéről, ki hervadt emleit gyurta. - Ejsze lakodalmadra hívsz meg nászasszonynak, te záp menyasszony.

- Néne, - riadt el Rina. - Tudod, hogy szerencsétlen vagyok...

- Hamarabb tudtam, hogy az leszel, mint hitted.

- Néne. Mondok neked valamit. Te is csak asszonyi teremtés vagy, mint én. Tudod, milyen egy-szenvedés a mi sorsunk. Tudod, hogy férfi fel nem méri azt soha. Ki szánjon, ha mi nem szánjuk egymást? Hadd panaszoljak neked. Hadd sirjam ki magamat a sziveden...

A néne felkacagott.

- Sirni akarsz? Van nekem, aki sirjon, csóstitül. Megállok, mint molnár a malomálltán, ha van egy sirástalan percem. Ki pedig maga szurta ki szemét önmagának, az ne sirjon a vakságáruul...

Rina kifordult a küszöbön. Szegény szemében újra megtorpantak a könnyek s a szárazon égő, riadt tüzek csillogni újra előbuktak benne a visszariadó hullámok megől. És Rina ment, ment, száraz szeme beleparazslott az éjszakába... A korcsmán innen, a fordulónál vigan daloló legény ütődött Rinába.

- Azt a gyönyörűségedet... - kurjantott a legény és beleölelt a lányba.

Rina nem értette az ölelést. Nem is tudta, mit tesz. Odaejtette fejét bátyja széles kebelére és hangosan sirni kezdett.

- Mit sirsz nó... majd azt hittem, hogy a molnárék Lizája vagy.

- Bátyám, - esdekelt Rina, sebes könnyek között. - Ugy szeretnék... beszélni veled...

- Ej, mit izélsz, állj innét, ha mondom, - kiáltott a legény és boros lehellelte megcsapta a lány orcáját.

- Állj az utamból...

Rina kitepte magát az ölelésből és néhány lépést ment előre, a sötétben. Széles, émelyítő illatu testbe ütközött.

- Itt vagy, Tóbiás... - suttogta a lány, Rinára tapintva.

- Ki az, nó... - huzódott el aztán. És tovább lépett és akkor, összetalálkozón fölturbékolt buja kacagásban.

Rinának eszébe jutott, mikor bátyja korbáccsal fenyegette a kapott szerelemért... s neki, neki minden szabad; szabad a korcsma, szabad a molnárék izzadságtól, szappantól szagos Lizája, aki felett megértőn villan egybe a férfiak szeme és szabad megütni és csufnéven szólítani őt, mert a tiszta szerelemért lelkével fizetett...

Rina felszegte fejét, szeme szárazra szikkadt. Szive becsukódott, mint a kripta, ha rázuhan a kő. Most megértette, amit eddig soha, hogy fába, kőbe, emberszivbe, sorskönyvébe számára írva nincsen irgalom, hogy viselni kell gyötredelmét, panasz nélkül, könny nélkül, kérdés nélkül...

Ez óra óta nem fakadt könnye, panasza soha. Mint a kemény igába tört barom, csak néha nézett az égre, a földre s néha figyelmeztet saját, kövelzárt bensőjébe... mintha odabent, mélyen... nehéz buggyanásban, ostromban... csitt, csitt. Nem szabad sirni, senkinek, soha.

Nagy, néma évek multak.

Rina elhitvánkozott: szeme nagyobb lett, csipője keskenyebb, feje üres és mégis nehéz, de ez a nehézség szokott volt már és ujdonságtalan, mint kolonc.

Egy délután Rina az erdő mellett ült, fejét egy kősziklára párnázva le. Az eget nézte: a felhők hiábavaló, lomha életét leste - de azoknak jó, azoknak sirni szabad, ha a nap leveszi róluk tekintetét, ha nem birják oktalan terhüket.

Valaki - mekegő kecskehangon - megszólította.

Rina fölemelte fejét a sziklapárnáról.

Alacsony, szakállas emberke állott előtte, fura, akár egy törpe.

- Rina, kelj föl és jöjj velem.

- Fáradt vagyok és nem ismerlek, - sóhajtott a leány és feje visszacsuklott a kőre.

- Hiába vagy fáradt. Velem jössz.

Megfogta a leány kezét, nyugodtan és keményen.

- Jössz, siess hát.

Magával vonta a rengetegbe, de nem szólt többet. A leány mezitláb volt s a sűrű bokrok közt tövis, meg tülevél sebezte lábát, csalán csapdosta meg csüggő kezét, lombos ág vagdosta szembe.

De a törpe nem törődött vele, csak vitte, huzta, hurcolta át a rengetegen, míg az ismeretlenbe, sűrűbe és sötétbe nyult. Rina behunyta szemmel hurcoltatta magát; már a tüskét, a csalánt, az ágütést se érezte, csak mentek, mentek, mintha a legsarkban lévő ellenségtől: önmaguktól menekülnének. Egyszerre a fák koronái között halaványzöld tüzeckék gyultak. Az erdő ritkult, aztán megszakadt, kráterként mélyülő sziklavölgy felett állottak. Lent, a tűzhányó torokban zöld tükör aludt, egészen vakon, semmit föl nem vetve, fölötte halavány ég, amit semmi égitest meg nem világított.

- A tóra nézz, - szólt rá a törpe a lihegő lányra.

Rina értetlenül bámult a mélybe. A törpe egy kavicsot vett föl és ledobta. Mint jégről pattant vissza a kő a tükörről s átrepült a tulsó partra.

- Megnézted? Űlj le most és megtudod, miféle tó az ottan.

Rina lerogyott, a törpe azonban állva maradt, szorosan mellette és erősen, hosszan a leány szemében nézett.

- Igen, te vagy az... Megismerem én az ilyen kapukat, amelyeken át sohse léphettek ki a kikiváncozók. Kinjukban aztán összerágták a kapufélfát...

Rina eltakarta piroskarikás szegény szemét.

- Nem nézlek többet, - szólt a törpe és leült Rina mellé. - Hanem te csak nézz a tóra. Nem gondolod, miféle víz az ottan? Vagy talán te azt nem is tudod, hogy semmi el nem veszhet a világon... És minden, ami jogosan, de hasztalan kopogott kibocsátásért, az meggyülekezik a megvalósulatlanok örök birodalmában. A be nem telt álmok, a meg nem született gyermekek, a beváltatlan ígéretek és az el nem sirt könnyek országába hoztalak. Iszonyu birodalom ez, az égig ér és furcsa, élettelen népei, kik meghaltak, mielőtt éltek volna, innen járnak vissza gyilkosaikat kísértetni. Mert visszakergetni a valórávalás útján valamit, gyilkosság az: a gyilkosság gyávábbik formája, mikor nem a létezőt kergetjük nemléttbe, hanem a léteznivágyó előtt csapjuk le az élet sorompóját. Csak a küszöb más, amin visszaüzzük a létezni vágyót s a létezőt a semmibe. És annak, ami volt, ezerszer jobb, mint annak, ami csak akart lenni. Mert az elmulás nyugalom, a meg nem születés örök nyugtalanság. Nem a holtak, hanem a meg nem születettek lelkei az igazi visszajárók... A te könnyeid is meg vannak gyilkolva, pedig ha azok megszülettek volna, a megpihenés országába folytak volna át. Estveli gyermek a kicsordult könny: aludni vágy, reggeli a ki nem csorgott: ébredésért nyöszörög és dörömböli ágyának rácsozatát. Nézd a tavat, az a tengernyi víz a te könnyeidből gyűlt a kráter fenekébe, az a tó, a te el nem sirt könnyeidnek tava, kavicsai a te könnyeidből, a te könnytelen hervadó szépségedből, ifjúságodból kristályosultak, mind az adóból, mit az öröm helyett a gyötrelmek fizettél... Hanem nézd, nézd, a tó megérezte közel létedet és ő, aki még sohse mozdult: mozdul és köszönt téged.

Rina megrendülve pillantott a kráterfenékbe. A tükör holt felületén most ezüst gyöngyfodorokat gurított a szél.

- Vesd le ruháidat Rina és fürödj meg a tóban.

- Miért? - rebegette a leány borzongva a félelemtől. - Hiszen be van fagyva...

- Vetközz gyorsan és minden ruhád leved. Könnyeidbe méssz, egy fátynyi földi hazugság se takarhat könnyeidtől, nem állhat falkint közted és tóvá gyült fájdalmaid között.

Rina nem értette ezt. Még habozott, ujjá fagyottan tapadt keblére, ruhája gombjaira.

- Vetközz, különben...

A törpe szeme villámlott, Rina keze elrántotta a gombokat. Lassan és mégis kapkodva fejtözte le szegény ruháit, utoljára egy ingben állott a meredeken és gyötrő szégyenben takarta el arcát. A törpe szó nélkül hasította le ingét és rámutatott a tóra.

Iszonyu volt az út. Talphasogató, kiégett sziklatörmelék közt lépdelt, sikamlott, néha zuhant a lány. Vér virágzott ki a kavicsra, amerre lépett. Aztán ott állott a víz mellett. A törpére nézett. Az erősen integetett. Rina megérintette lábujjával a vizet... S ime: az engedett...

- Tovább, - kiáltott a törpe.

Amint beljebb, beljebb lépett, a víz hűvöse melegedni kezdett, csak a só marta sebeit, gyenge térdhajlatát. Megállott...

- Tovább! - fenyegetett a törpe.

Rina mélyebb s mélyebbre veszett, ágyékig, derékig, aztán nyakig állt már a csipősen csókoló, mardosóan hevülő hullámokban.

- Tovább! - rikoltotta a törpe, Rina könnyörgő tekintetére.

Tovább... a víz a lány ajkáig ért. Sósan, kesernyően csókolta szájaszélét. Rina nem mert mozdulni... nézése riadtan esedett föl a partra. A törpe fölemelte botját és rohanni kezdett a meredeken, lefelé. Rina elvesztette a talajt s beleájult a perzselő, sustorgó, mardosó feneketlenbe.

Mikor fölszínre vetődve, partot ért, a törpe nem volt sehol. Orrában, torkában, szemében ott rágott a víz. Ólmos bágyadtságot, szédülést érzett, alig birt visszavánszorogni. Otthon senkit se talált és első dolga volt, hogy összecsapzott hajába fésűt merítsen. Egyszerre csak valami hangos pendüléssel esett ki a hajából és csilingelve gurult be a ruhásláda alá. Rina lehajolt érte, de nem tudta előkotorni. Gondolta; kő akadt a hajába, az gurult el.

Anyja nemsokára hazajött és korholta Rinát, hogy oly kevés rózsét hozott. A leány szólni akart, meg akarta vallani furcsa kalandját, de a szó torkán akadt. Egész este furdalta a lélek, de valahányszor ajkát szóhoz próbálta: nyelve megmeredt, toroka elszorult. És lassan úgy tetszett: álommá süllyed az egész...

Napok multak, nem történt semmi. Negyednapon Rina újra találkozott a törpével. Ezuttal gombát szedni járt, de a gombát földre kellett töltenie és úgy nyargalni a törpe kezén.

Mikor visszatért, jó este lett. Anyja a faluba volt oda a szatócsnál. Rina ismét fésülődéshez látott. Polcra téve a fésűt, kitépett haja közt csillogni látott valamit. Odalépett, előkuszálta, morzsolta azt a valamit a tapadó, duzzadtan nedves hajszálakból. Csiszolatlan, de törésein át is ragyogó kavics volt.

Rinának eszébe jutott a multkori elgurult kavics. Gyertyát gyújtott és bevilágított a ruhásláda alá. A sötét ládaalattból szemébe szurt a fény. Seprűt hozott és kiséperte a kavicsot és odatette

a másik mellé, a polcra. Sokáig bámulta a furcsa holmit, mely ragyogóbb volt a gyertya fényénél. Hirtelen lépteket hallott. Gyorsan felcsavarta, kendőbe kötötte haját s a kavicsokat a ládafiába, egy kis zacskóba rejtette. Anyja zugolódva korholta, olyan kevés, olyan törött volt a gomba.

Alig egy-két nap múlva Rina újból találkozott a törpével. Épen ruhát sulykolt a messzi csorgónál. Egy falubeli lány is ott tisztált, de míg félrement a kifacsart ruhával kosaráig, a törpe kiütötte Rina kezéből a sulykot. Különös volt: Rina nem félt többet a törpétől és a tótól. Már nem is alélt öntudatlan részegségben a víz fenekére. Ahogy a tükör felé közeledett, nem is kellett néznie a törpe vasvesszejére, hogy a vak, parancsoló hatalom megejtse. Szégyen nélkül, sietve vetkezett, vágy huzta a vízbe és készséggel vetette magát a feneketlenbe. A hullámok növekvő forrósága, siró, sikoltó muzsikája a fájdalom gyönyörűségébe pólyálta minden érzékét; néha sirt, néha föl kacagott, ha tehetetlenül sodródott erre-arra, ha összevissza csókolta, csiklandozta a babonás-buja ár. Kergetőzött, szeretkezett a hullámokkal, táncolt a ringó hátukon, ölelőzött ölelhetetlenül sikos, szétomló karjaikkal, üzte a bennük fölvetődő csillogó kavicsot, gyöngyöt. Furcsa volt: soha egyet is nem tudott megfogni e kövekből, ha szántszándékban akarta, pedig nagyon mélybe szállt. Ott színes, átlátszó, hallga állatok uszták körül, smaragszemükkel rávillámlottak, violaszín farkukkal megcsapdosták, aztán keringtek vele, vagy tovausztak a különös gránátszín, ég szín és sáfrányszín rengetekben, amik a tó mélyén sarjadtak s ahonnan egyre bugyborékol a gyöngyszem, szökőkút gyanánt szivárványlott elő a fénylő kavics.

Mikor Rina ez este visszatért és haját kibontotta, kirázta: kopogó jégzáporként omlott ki belőle a hófehér gyöngyszem. Gyorsan felseperte és elrejtett mindent, anyja csak fejni járt és már jött is. Rettentő dolog következett. A sulykolni vitt ruhákból kettőt ellopott valaki. Bár mindkét darab Rináé volt: anyja a sulyokkal fenyegette meg.

Azonban Rinának mindegy volt ez: felejtve minden földi ügyet, ez időn tul mindig csak nagy-nagy, különös titkán évődött. Egy szent volt: a részeg fürdőzés fájdalmas gyönyörén tul az élet szürke kinja még jobban fájt és belőlük nézve az egész varázslat álomnak, semmi jót nem nyújtó lidércnyomásnak tetszett. Csak mikor a törpe kezén a tóhoz ért... Csak akkor fogta el a valóságnak, sőt egy magasabb magakiélésnek vad, végtelen öröme... És futott és beleölte halálos sivár életét az el nem sirt könnyekből kisugárzó ujjászületésbe.

Sok-sok kára esett ezenközben. Gyümölcsöt, rózsét, szénát, ruhákat vesztett el, állatát elhajtották, mig odajárt; de ment hűségesen és türte némán anyja panaszait. Aztán odajutott, hogy semmit se biztak reá.

- Uram, irgalmazz nekem és neki. Gyermekem nincs rendben, az ördög kicserélte a lelkét. Meghibbant a szegény...

Igy az anya és hagyta elkódorogni Rinát.

A ládafiába pedig gyült, gyült a kihalászott furcsaság. Tarka-barka kődarabok, girbe-gurba gyöngyök, töredezett, homályos kristályok közt csodás, tökéletes, ragyogó-tüzű csecsebecsék. Rina maga ugy félt tőlük és ugy féltette őket, hogy soha a zacskó korcát szét sem huzva, egyenkint eregette beléje az uj köveket. Egyszer azonban... Az anya a nénéhez ment, ki ujra szült, ezuttal ikreket. Rina egy éjjelre egyedül maradt és elfelejtett ajtót zárni. Meggyújtotta a mécset és kivette a zacskót a földre ülve, széthuzta a korcot... Uram isten, a mécs világa kialudt a fénytől, ami onnan áradt. Rina csodálva nézte, aztán játszani kezdett a vakító kövecsekkel, melyek gyémántos glóriát tüzeltek megviselt arcába. Sokáig játszott, egyszerre csak árnyék esett elibe a falra. Fölriadt, azt hitte az ördög kísérti.

Csak egy házaló zsidó volt, rut és szőrös szemében mohó kapzsiság égett. Rina ijjedten terült rá, öntestével fedezve, kincseire. És esdekelve nézett fel a sóvár szembe.

- Leányzó, - szólt a házaló - portékámat kínálni sem merem neked. Hiszen te irtóztatóan gazdag vagy!

- Én? - álmélkodott el Rina a balga szón. - Nem látod, milyen rongyos vagyok?

- Hát akkor kié ez a tenger kincs?

- Ez nem kincs. Ez csak kavics.

- Hadd látom... - szólt a házaló és lehajolt egy kőért.

Fölvett egyet, hosszan nézte, forgatta.

- Hátha gyémánt... - mormogta, - csak csiszolás kéne...

Rina megtántorult a szóra. Azt hitte: a házaló bolond és félni kezdett.

- Honnan e kavicsok?

Rina nyelve megmeredt, toroka bezárult. Hallgatott.

- Mindegy hát. Tudod mit? Adok neked egy szép tarka pántlikát, adj te ide nekem egy ily kavicsot. Két hét múlva erre járok, aztán megvállik az igazság.

Rina mégjobban megijedt.

- A pántlikát nem fogadhatom el, - hebegte. - Hidd el, nem érhet oly sokat a kő. És Rina visszagondolt a számlálhatatlan, fölmérhetetlen sok ilyen kavicsra, ami az el nem sirt könnyek tavának fenekén halmokban hever, mint a játszó gyermekek aranyvárhomokja. Eszébe jutott, hogy ez a sápadt sok gyöngyszem, amit a házaló két ujj közé fogva vizsgálgat, ott fodrosodik minden hullám szélén és buckákban sodródik a partra. Szökőkútban szökken a gyémántnak állított kavics... Hogy az mind gyöngy és drágakő lenne...? A házaló, szegény, bolond.

- Mit adjak hát egy szemért?

- Adj... egy pertlit csak, ha van. Mindig elvesztem a hajamból... mindig kibomlik, mint háló fürdés közben. Nézd, egérfarkafüvel van befonva hajam vége... az erdőn...

A házaló szeme villant. Gyorsan huzott ki egy pertlivéget batyujából. A kavicsot a szőrös kebelén viselt erszénybe dugta.

- Két hét múlva erre járok, ne feledd!

- Siess most, - intette Rina és gyorsan seperte össze a kavicsokat, anyjától tartva.

Két hét alatt még történt valami. Rina egy napon akkora két kavicsot lelt hajában, mint a fél ökle. Csodálatosan kicsiszolt, vakító kődarabokat, melyek összetéve remek rózsát alkottak. Azonban ki tudja mely akaratból, a rózsza ketté volt törve. Ezek a kövek már nem is fértek a régi zacskóba és így Rina inge két vállcsüskébe kötötte.

Le se telt a két hét s a házaló visszaérkezett.

- Nos, mi volt a kő? - kérdezte Rina.

- Tévedtem, nem volt gyémánt. De mint kristály is ért valamit. Ha akarsz, vennék még belőle. Szép fésűt adok értük. De adj öt-hat szemet. A gyöngyből is. - Rinának eszébe jutott, hogy nedves hajában tegnap kettétörte a fésűt. Felnyitotta a ládafiát és adott.

Pár nap múlva a házaló újra jött. Rina alig ismert reá. Új ruha volt rajta és uj volt az általvetője.

- Leányzó, - szólt, - a kavicsok jó árban kelnek. Szép, új kötényt adok, ha adsz egy marokkal!

Rina végignézett a maga ágrólszakadt mivoltán és belemarkolt a zacskóba. Majd egész kincsét odaadta a házalónak. A fésűt s a kötenyt azonban elrejtette. Ettől kezdve a házaló gyakorta jött. Zsebbel hordta Rinától a kavicsot s köntöst, keszkenőt, sarut hagyott érte. Rina egyhez se nyult, csak titkos órákon szedte ki őket a lábából. Cirogatta selymüket s arra gondolt, hogyha Boáz ilyen pompában látta volna, nem kívánta volna soha meg mindazt, amiért elhagyta őt.

- De minden későn jön az életben, - gondolta.

Azonban történt egyszer, hogy a házaló Rinát a rét szélén lelte. Rina figyelmeztette, hogy nem mehetnek a ház felé, mert anyja odabent surol.

- Már pedig én üres kézzel el nem megyek, - szólt a házaló.

Rina fejét rázta.

- Nem adhatok semmit... azaz... itt van két kő az ingem csücskébe kötve. Ugy teszem egyik rend változómból a másikba... nem férnek be a zacskóba... Várj, egyiket odaadom.

Rina kebelébe nyult, kihuzta ingecsücskét s kioldott belőle egy követ. A házaló felhorkant... uramfia, az alkony megderengett a kő sugárától. Mohón kapott utána, körme karcolta a lány tenyerét. És Rinának ezüst fülbevalót adott érte.

Mikor Rina hazatérült, övéi a küszöbön várták. Az anya ajka kék volt a fájdalomtól és egész testében reszketett. A néne szemefehére karikásan világított, kezében tarka rongycsomót lengetett. A bátya vak dühvel nézett elejébe.

- Gyere csak, te gyönyörűséges mákvirág, te! - sikoltá a néne. - Gyere és mondd meg itt ehelyen, honnan ez a sok cafrang! Honnan? Mit kérdejem? Még a szarka is csárogja a háztetőkön, hogy egy szőrös házalóval bujkálsz erdőn, mezőn... Rongyért, cifraságért! Szegények voltunk világéletünkben, de nem voltunk soha, senkinek a...

- Szegények... rongyosak... de soha... soha.. - zokogott az anya.

- Pusztulj a faluból, különben... - riogatta a bátya.

- Nem, először mondja meg mi igaz, mi nem, ismerje be, vallja be, kövesse meg ocsmányságát! - visongott a néne, oly haragban, mely az irigységhez hasonlított.

A bátya öklöt emelt.

- Ne, ne bánts... - makogta az anya és homlokára mutatott, figyelmeztetve, hogy Rina, szegény, nagybeteg.

Rina pedig az első elakadásból ocsudni próbált. Száját nyitogatta, de toroka összecsucodott, nyelve megmeredt. S bármint faggatták, fenyegették, szóhoz nem jutott.

Éjfélre járt, mikor a bátya, meg a néne hazafordultak.

- Ha holnap meg nem szólal... - fenyegetőztek.

Azonban Rina éjszaka kilopózott egyszál köntösben és utrakelt onnan, hol se esze, se becsülete nem volt már. Estig ment, ment, akkor elterült a földön. Különös aléltság volt ez: nem birt háborogni a gonoszságért, mi rajta megesett. Nem birt aggódni azért, hogy nincsen otthona. Nem birt töprengeni rajta, mivégre jut. Csak azt érezte: minden mindegy, semmisen élet és az élet semmi. Egyedül a tóba van bezárva még az ő soha le nem élt élete, a könnyekből kikristályosult kavicsokba. Miért is ragyogtak úgy, miért is hozott értük a házaló annyi szépet; rózsás keszkenőt, aranszálás papucsot, bársony rokolyát? S miért fagy torkában a szó, ha titkáról szólni akar?

Rina a mérföldkövön ült másnap. Fejét lehajtva várta a sorsot. Szurdaló nyilakat küldött rá a nap, csipős piros kis hangyák mászták hátát. Eljött az este is: harmatot izzadt a leány barna fejére, de a sors még messzi járt.

Harmadnapon szuronyos porkolábok nehéz lépteitől dongott meg a föld. Rina feléjük se nézett vón, de egyikük hozzálépett és vállonrázta.

- Hé, te bóbiskoló kis ágrólszakadt, meg tudod-e nekünk mondani, merre visz az ut a pásztorok falujába?

- Amarra, hol felhő ereszkedett most az utra.

És remegve hozzáfűzte:

- Mutassátok meg ti is nekem, merre visz az ut a völgyi városokba!

- Csak arra, honnan jövünk.

Rina elindult a völgyek felé, hol az emberek nyüzsgő, irgalmatlan városokat építettek. De oly ijesztő volt valamennyi, hogy Rina egyben sem maradt egyetlen éjszakánál tovább. Végre egy nagy, nagy Babelbe érkezett, amelynek annyi kusza, egybetorkolló utcája volt, hogy semmiképpen kijutni nem lehetett belőle. Addig kószált össze-vissza a fülhasogató lármában, fojtogató porban, míg estére egy csuf sárga házhoz ért, amelybe fáradt és rongyos asszonyok igyekeztek. Egy félvak öregasszony kézenfogta őt és kérte: vezesse a többi után, mert a lépcsőkön nem bír magában alábotorkálni. Rina karonfogta az öreget és akkor rozoga falépcsőkön pinceforma kis zugba ereszkedtek.

- Miféle ház ez? - kérdezte Rina.

- Ez a szegények háza, - szólt az öregasszony. - Hát nem itt lakol te is? A szegénységdből úgy itélem...

- Ma jöttem a városba és nincs hova lehajtanom a fejemet.

- Ugy? Talán szolgálatba állnál? Ej, ne tedd azt. Minek a más kutyája lenni? Maradj velem, templomseprő vagyok, segíthetsz nekem a portörülésben, mert bizony, nem látom már jól, hol törülgettem, hol nem. Kapsz érte majd az ebédeimből, miket finom és kegyes urasszonyok küldenek nekem...

Rina ebben maradt és lassan elsüllyedt előbbi élete. Csak a tóbanfürdés után érzett honvágyat: de az oly messzi volt, hogy három nap se tudott volna arra gyalogolni. Meg aztán annyi volt a dolog: három templomot kellett naponta rendbehozni, s a városbeli templom sokat szennyeződik, mert sokaknak kell ottan vezekelni.

Jó idő mult el, s talán az élet is elmúlt volna bele, ha egyszer csak meg nem betegszik Luca, a templomseprőné. Nagy nyomoruság szakadt rájuk, Rina ezüst függőit is elélték, nem volt betéví falatjuk se, nemhogy orvosságuk. A templomokba mást hittak seperni.

Az öregasszony alétan nyöszörgött az ágyon. Rinának eszébe jutott az inge csücskében hordott kavics: egy fele még nála volt. Megitatta az öreg Lucát és kifordult az utcára. Ment, ment, be, a város legcifrább utcái felé. De mégse mert azon árván valami nagyobb üzletbe nyitni, hanem csak egy kis ószeres boltba állított be s ott is meghuzódott a civódva, esküdözve kufárló népek mögött. Órák multak, míg észrevették, közben egészen bealkonyodott. Végre is rászólt a kopott kis boltos.

Rina ügyetlenül ment a pultig és papirból csavargatva ki árulnivalóját, úgy dadogta:

- Egy fényes kavicsot hoztam...

A boltos kételkedve nézett Rina rongyos köntösére.

E pillanatban a papíron át derengés kelt s amint a lány a papírt egészen kicsavarta...

A kis boltos előbb a kőre, aztan Rinára meredt.

- Teremtőm... - rebegte - ne engeddd, hogy ördög kísértsen, se azt, hogy ha nem, hát megzavarodjam...

Kitépte a lány kezéből a kavicsot, forgatta s a szeme is forgott néztében. Aztán csak otthagya a boltot, Rinát és kifutott az utcára. Rina csak állott.

Csomó szakállas zsidó csődült be nyomban, követve az ószerest. Kézről-kézre adták a kavicsot, nézték, karcolták és közben érthetetlenül hadartak tépett szavakat.

Végül is eszükbe jutott Rina. Nekimentek és fagatták s mert Rina összeforrt torokkal hallgatott, fejüket csóválgatták. Azonban az ószeres egykezébe vette a követ, máskézre fogta Rinát és megindultak az esti tűzben csillámló utcák felé. Ott is a legvakítóbb ékszeresboltba nyitottak. Csuful kinézték őket, de a kis ószeres majd haját tépve esküdözött, hogy magával a főfő ékszerésszel van dolga. Végül is, bármi rossz arccal, de beeresztették őket egy pápaszemes, dölyfösen komor férfiú szobájába, ki mogorván riparkodott rájuk:

- Miféle örült zavar megint a kavicsával? Hetvenhetedszer háborgatnak, lopják időmet egyegy hamis jószággal? Sietni, sietni, hogy tul legyünk a komédián!

Rina mitse értett ebből, az ószeres azonban intett Rinának, hogy bontsa ki a követ, mely ugy tetszett kezében, mintha viaszfehér ujjai gyertyák s a felettük égő kő bokornyai gyertyaláng volna. A szobára vakító világosság terült.

- Ember... emberek... a kő... az igazi kő! Dehát ugyan, honnan... Üljetek le... mely nagy diadal lesz ez ugy nékem, mint tinektek! Jekóniás ószeres, ne haragudj rám előbbeni türelmetlen voltomért, de mióta Eulampia hercegnő a kettétört gyémánt ismeretlen felének megkerülésétől tette függővé a nász megülését, élelem pokollá változott. Naponta ostromlott egyrészt maga a fenséges herceg, hogy több szorgossággal vezessem kutatásaimat - éjjem se volt már a gondtól, - másfelől a világcsalók serege háborított, kik hamis kövekkel akarták az igazi kincsre kitüzött magas díjat elnyerni. És végül, a házaló maga sem hagyott nyugodnom, kitől a gyémánt első felét vettem s kitől naponta kaptam a tömlöcből leveleket, hogy csak kerestem a pásztorok-falvabéli Rina-leányzót, az majd a másik követ is ideadja és neki, a házalónak igazát is bebizonyítja, hogy megfizetett a kincsekért, mikből palotát épített már magának...

Rina ámulva hallgatott, agyában furcsa megvilágosulások villámló rakétái löveltek, hunytak. Hol tisztán látott fényüknél, hol az örülés sötétjére aludt minden benne. Csak akkor eszmélt, mikor a dölyfös, félelmes ur elébe állva nyájasan kérdezte:

- Mondd leányom, te vagy a pásztorok-falvabeli Rina?

Rina bólintott.

- Igen, csakhogy mi tul a falun, a hegyekben laktunk...

- És mondd, tetőled vette Achab, a szőrös házaló a kincseket?

- Tőlem... vásárolt, de azok... talán mégis csak nem voltak igazi kincsek...

- Ruhádból ítélve, a házaló alaposan rászedett. Tudd meg, kincseidet az ország legszebb urnői viselik diadémukban, függőikben s az ötvösmesterek, gyémántcsiszolók és gyöngyfurók ámulnak, mert esküdöznek, hogy eleddig soha nem ismert drágakőfajták vannak közöttük. De mit vesztegeünk szót és időt? Siessünk a herceg elejébe!

Rina zavart lázban ámult bele a történebe. Megsejtette, hogy nem önmagáé többet egyetlen izben sem. A tóé és a tóbeli kincsekért őt ide-oda vető embereké. Hol van attól a Rinától, aki senkinek se kellett s akinek csak csók kellett vón és könnyek...

Ringó-puha hintón messze-világló várba kanyarodtak. Aztán sok, sok termen át szépséges, mennyezetes csarnokba, hol minden egy pirosbársony volt s a terem közepén, elefántcsont trónon fiatal férfi: fején korona, arcán bánat.

- Mi hir, Athanáz mester, - kérdezte a herceg fáradtan.

- Felséges uram, - szólt a mester térdet hajtva, - a legjobb. Az igazi kő megkerült.

Az ifju herceg sápadtabb lett, mint az elefántcsont trónus.

- Nem akarok újra csalódní, - szólt szinte sóhajtva.

- Uram ezuttal nem is fogsz. Nézd, uram!

Athanáz mester piciny ezüsttálcán nyújtotta fel a herceghez a követ. A herceg homlokára boldog fény suhant. Finom kezével megérintette a kincset és fölemelve, hosszasan elnézte.

- Egészen biztos vagy benne, Mester? - emelte aztán lágyan, emberi boldog reménykedésben tekintetét.

- Fenséges Uram, esküszöm, a kő az igazi.

A herceg szemét könny felhőzte.

- Ne ítéljtek meg, uralkodóhoz nem illő gyengeségemért, - szólott azután. - De nagy ma az én ünnepem. S annak, ki ünnepemet okozta, örök ünnepet óhajtok biztosítani...

Az ószeres megszorította Rina karját. Rina azonban most sem értett mindent. Térden, ahogy belépte óta, remegett a trón lépcsőinél. A herceg lehajolt hozzá és megérintette fürteit.

- Kelj föl és mondd meg, honnan mered a tenger kincseket és főleg, honnan a gyémánt második felét, mely boldogságomnak záloga... Vagy tudod-é egyáltalán, mily szolgálatot tettél nekem a kővel?

És a herceg kérdően pillantott az ékszerészre. Athanáz mester fejét rázta.

- Szólj neki.

Az ékszerész most ékes szavakban mondotta el Rinának, hogyan hozta hozzá a házaló a gyémántkő első felét, melyet is a herceg futárokkal küldött ajándékba arájának, Eulampia hercegkisasszonynak. A hercegnő azonban sirva fakadt a felényi ajándékon. S hozzá a csillagjósoktól oly intelmet vón, hogy ha a kettétört ékkő felét illeszti nászi koronájába, kora özvegységre jut. Így aztán kitűzték a mérhetlen summákat a kő másik felére...

Athanáz mester szavai után a herceg újra kérdezte Rinát, honnan a kő, Rina vacogott, térde össze-összeverődött. Próbálta szóra nyitni torkát, de az összeszorult, jobban, mint bárki előtt. Csak küzködött, ajka mozgott, kinosan, könyörgőn:

- Ne... ne... - rebegette.

- Tolvaj - ült az ítélet az ékszerész szemében.

- Titok - derengett a megsejtés a herceg felfénylő szemében.

Még ezen éjjelen a herceg összehívta a nagy tanácsot, hogy határozzanak Rina sorsa felől. Sokan tolvajnak, mások örültnek, ismét mások bárgyunak mondták, némelyek boszorkányságot gyanítottak a dolog megett. Azonban semmi végre jutni nem tudtak, a leány makacssága törhetetlen maradt. Végül is a herceg még az éjjeli órán lovas futárokat küldött Erazmusz

mesterhez, a híres csillagászhoz. A mester azonban nem jött meg, hanem azt írta, hogy küldjenek a csodás ékkövekből néhányat, egy hét múlva talán hozzászólhat a történetekhez.

E hét alatt Rina, bár nagy tisztességgel övezve, de fogoly volt. Furcsa egykedvűséggel viselte fogságát: csak az öreg Lucát szánta és neki küldetett ezer jót, haldoklásának vigaszára.

Egy hét múlva megjött Erazmusz doktor, a nagy hegyekből, hol a legmagasabb csúcson épült toronyban buvárlotta át életét. Erazmusz doktor pupos, félszemü emberke volt, az arca egészen elapadva, mint a mumiáké. Az újból összehívott tanácsban nagy és félelmes tisztelettel nyitottak utat neki s ő ily szókkal fordult a herceghez:

- Fenséges Uram, imé, visszahoztam néked a hozzámküldött drágaköveket, gyöngyszemeket. Tudd meg, hogy azok egytől-egyik nemcsak valódiak - ha értékükben felette eltérők is - hanem azonkívül mocsoktalanok és így nyugton ékithetik a legfenségesebb homlokot is. Titkos erejű izzításokba dobtam a köveket, mely izzítások titkát el nem árulhatom, de mely izzításokban a kincsekhez tapadó vér és könny haragos harmatban gyöngyözik ki azokon. Tudd meg ifju és jó uram és tudjátok meg ti, tanácsbéliék, hogy e kincseken semmi ki nem tetszett; soha emberkézen át azok nem mentek, hacsak a házaló kezén, kinek ujja és lelkenyoma egyedül homálylott meg a tüzesítésben. E kövek és gyöngyök hát most szülemlettek valamely titokzatos erők ismeretlen kohójában, vagy pedig e lány a bölcsök kövét birja, mellyel a kavicsból kincset varázsol. Hivjátok elő a teremtést, ki nagy csodának hordozója.

Rinát elővezették. Nyomorából kivetkőzve, egyszerű pompában, mint istenektől rangot nyert, állott az ítélői elé. Mintha megnőtt volna és bármire nézett, mintha lefelé nézett volna. Mélyet hajolt a herceghez, majd a tanácsbéliékhöz fordult ilyeténképpen:

- Erazmusz doktor igazat szőtt, az általatok kincsnek nevezett kavicsokhoz senki idegennek könnye-vére nem tapad, hanem csak az enyém... Miért faggattok, ennek tudatában? Nem elég azt tudnotok, hogy senki kezéből nem tulajdonítom őket?

Erazmusz doktor bólintott és így szólamlott:

- A fát nem kötitek guzsba, hogy kivallja, honnan szivja gyümölcseit.

- Ugy van, - felelte a herceg.

S a tanakodó urak, kik imént, kinpadot ajánlottak, bólingatni kényszerültek. Aztán még meghánytak-vetettek néminemü dolgokat.

A herceg most kihirdette Rinának, hogy a házaló által épített palota és azonkívül rang, kényelem és öröm várják az udvar fényében.

Rina a tanácskozás alatt kezébe hajtott fejjel ült. Most nyugodtan emelkedett válaszra:

- Köszönöm, fenséges herceg. S megmondom mit kérek tőled. Eresszétek szabadon a házalót és adjátok neki a palotát, amit épített. Nélküle ma is a szegény, ágrólszakadt Rina volnék. Nekem pedig engedjétek nagy nyugodalmat és ne kérdezzétek soha az én utaimat...

- Okos leány, - bólintott Erazmusz doktor. - Az igazi bölcsök kövét birja.

...Rina aztán, közel a nagy hegyekhez, néma toronyba költözött, miután az öreg Lucát eltemette. Az igazi életet pedig egészen elfelejtette... Nem kért a fényes lakomákból, sem a selymekből, illatokból, fényekből, mert a fény, amiből egyszer kért, mással fakult, az illat mással avult meg, a haj-puha selyem másnak játékos ujjai közt kopott meg, a lakomát más dorbézolta csömörré.

Üres állommá zsugorodott a mult s az emlékezet. Az öröm ezernyi új lehetősége, a ráeszmélés, hogy bármit megszerezhet s megengedhet magának: sohse kutatott zugában hevert

tudatának, mint sutból elő nem vett, porosodva, mállva ájult ruhadarab. Rina hozzászokott: nem élni; olyan volt, mint a tébolyult, ki dus tálak között, mindentől félve sorvad éhen.

Éjente azonban mint korbáccsal ihletett fehér furia, üzte saját lelke, hogy felpattanjon mindig készenálló szárnyas lovára s uttalan utakon, erdők üstökén, hegyek tarkóján, folyók ölein át vágasson a tóig, az el nem sirt könnyek taváig.

S ha belehágott, az át nem gyönyörölt örömök, ki nem tombolt fájdalmak vad és irgalmatlan orgiájával csapott össze felette s a leszíjazott vágyak tarantellái úgy csipték talpon, hogy őrzöngve táncolt a hullám-atmoszférában. És a kincsek, gyöngyök szentjánosbogár-rajokban akadtak hajának szétfeszülő hálóiba.

Az őrzöngő áloméletre aztán ájult, tompa nappalok virradtak. Az ájulást is lerázva, Rina estenden ott ült, tornyának ablakánál s fejét a párkányra hajtva, fésülte, fésülte, az ablakon ki-zuhatagló haját, melyből csillaghullásként pergett a gyémánt, vérhullatásban a rubint, könnyek hullásaiként a drágagyöngy. Pergett, pergett és aki akart és elfáradt az irdatlan messzibe, mely Rináig vezérelt, az meglelhetett egy-egy örökkincset a zeg-zugos sziklák közé gurulva, szorulva.

Bár akadtak olykor kincsei, melyeknek tüzeben oly szikrázatosan ragyogott a régi könnyek megsűrűdött csilláma, hogy Rina utánuk kapott, féltiben, hogy a kő egy babonás órán kisu-gározza valakinek Rina titokterheit. Ezek a szemszuróan vakító kavicsok Rinának maradtak és gyültek, gyültek egy kristály vitrinben.

Rina olykor kinyitotta vitrinjét és féléjszakán át hagyta, hogy a szikraszóró kincsszemek rámeredjenek. Szembenézett velük a megfagyott, tetetöltött könnyekkel s míg azok titokzatosan, szomorúan és fenyegetően villantottak rá váltakozva hunyó, lövelő életesdekléssel; Rina olykor megreszketett az ő felfogó erején is tulérő hatalmuktól, máskor vad szeretetben, büszkeségben elejbük térdepelt, meghintette velük haját, testét s a lelkét is...

- Ha meghalok, ti föltámadtok, ti fényes, tetszhalott Hófehérek az üvegekoporsóban...

Igy élt Rina és sokan hitték, hogy bomlotteszü és rajongva tisztelték áldott, hétköznapon tulemelő tébolyultát.

Évek multak. A hajdanti szegény kis ország hirrel ékesült szép kincsei révén. A nép, melynek régóta nem volt mire büszkélkedni, most magasabban hordta fejét... És a jó és boldog herceg egyre törte fejét, mily kelyhekben vihetné a kincshintő Rinának háladatát. De semmi külső formában Rina hálákat nem vett senkitől, ajándék nem fért semmi kéztől szivéig. Mert az egy ajándék, mit valaha kért magának: szemétdombon volt rohadó prédája másnak.

Végre is a herceg tiszta szive egyet gondolt. Jöjjön maga a hála, meztelenül, ajándék-urna nélkül, jutalom-foglatat nélkül, az emberek szívéből egyenest csorogva Rina lábához.

Egy fényes reggelen ünnepi menet jött Rina tornya alá. A torony alján ásitó átjárón sorban vonultak el az emberek, mind, akiknek Rina valaha is juttatott valami jót. És napok teltek és ezrek és ezrek ömöltek át a boltiven... Rina láthatta napestig, mint hömpölyög a hála mélyen alatta, mint csókdossa hullámolva lakának lábait.

Utolsónak négy ember érkezett, négy étellel jóllakott ember, maga a herceg vezette őket. És ezek, a csigalépcsőn felkanyarodva, a tulpartról, az életből, Rina küszöbére léptek. A leány döbbenve ismert rájuk... Az az étlettől fonnyadt két nő, az anya meg a néne, az az étlettől ványadt férfi, a bátyja s a negyedik, az az étlettől kidalmakodott... oh, ez, nagy, nagy fájdalom volt Rinának: ez maga a tőle elsemmizett élet.

És milyen kimondhatatlan messziből nézett reá az a négy csodálkozó szempár: Az élők néznek így a koporsóba fektetettre, kiről tudják, hogy semmi kinnal és semmi gyönyörrel utól nem érhetik, mert az örök bizonyosba emelkedett.

És a négy ember, amint a herceg óhajtotta, meghajolt szó nélkül, nagy tisztességgel Rina előtt. Rina megborzongott; szédült, ugyan mi fáj jobban azok alázatánál, kikre felnézni vágytunk valaha?

A herceg csönden huzódott vissza a toronyfolyosóra.

- Anyám, testvéreim s te, aki nekem a férfi lehetél volna. Ti most bámultok engem, hogy a királyok koronájánál szebb éket: egy ország népének boldog tekintetét viselem homlokomon... Igaz, magasban élek és tőlem nem visz ut hozzátok soha többet. Gazdag vagyok, de több annál az, hogy szórhatom a kincset, mert kifogyhatatlan. És tinektek egyedül e földön megmondhatom titkomnak felét; tudjátok meg, ha ti meg nem gyilkoljátok könnyeimet, ma is ő volnék, a ti szegény, ágrólszakadt, sirószemű, ölelőszívű Rinátok. Az el nem sirt könnyek tettek azzá, aki lettem... De egyet mondok s ne feledjétek soha, mikor szivetek el-eldöbben a nekem jutott sors csodáján...

- Ha én csak egyszer, egyetlenegyszer kisirhattam volna magamat szívem szerént szerelmeitek édes, rejtegető árnyékában, szívem, mely összedobog az én könnyetszülő keservemmel, az több lett volna nékem, mint minden dicsőség... mert egy harapás kenyér több az éhezőnek egy teli láda drágakőnél.

És hátha az üvegekoporsóban igazi halott van s nem támadandó Hófehérke és hátha egy napon - szu az idő - a diadémul hordott kincsek nyomtalanul, mint a könny, szétperegnek? Szegény Rina.

OLAJFA

Hajnali esőre kelő arany reggelen történt, hogy sétája közben Anna lábához egy cserép virág zuhant. A leány, aki épen az első mély tavaszi lélekzeteket vette, döbbenve tekintett körül a zsendülő cserjék között, aztán a magasba. Bokrok virágozták körül a csucsfedeles, ódon emeletes házikót, melynek erkélyéről a furcsa, szinte halálos tavaszi üzenet szédült le elejébe. Anna szemügyre vette a virágot: nem is virág volt az, hanem olajfapalánt, mely a nap felé kusztatva törzsét, igen kihajolt az erkélyről, és lebukott, talán meghalni. Most ott feküdt: néhány gallya eltört, cserépét csak a fozozó gyökerek tartották össze, hosszú szőke lombja Anna lábát cirógatta. A leány felkiáltott az erkélyre, aztán a nehéz, kicsit rozszant tölgyfaajtón próbált zörgetni: hasztalan. Mégcsak szomszéd se volt. Anna gyöngéden, mint valami szép és érzékeny sebesültet, felemelte a palántát és az ajtóhoz támasztotta, hogy a hazatérők mindjárt megtalálják és ápolásba vegyék.

Különös volt, hogy ez az egyszerű élmény éjjel visszajárt emlékébe; a szőke növényekfa mintha feléje esdekelt volna sebesült karjával. Igen korán és némi halk lelkiismeretfurdalással ébredt. Mielőtt hivatalba ment volna, az elhagyott ligetbe irányította lépteit, a régi ház elé. Ime, az olajfa ott csüggedezett most is a bejárat előtt. Anna összereszt és hosszan, tanácstalanul kémelt a lefüggönyözött ablakokra, majd a málló kőkerítésen át a hallgató udvarba lesett. Senki.

Hirtelen határozott. Lehajolt a beteg fácskához és óvatosan próbálta mindkét karba venni. Valaki elfogta előle a napfényt. Hajadonfős, kihajtott inges fiatal fiu, szinte gyermek. A ligeten túl, a szabad mezőn sétálhatott, és a két emberkerülő így került egybe a szenvedő fácska fölött.

- Én már tegnap is láttam és igen sajnáltam.

- Hazaviszem, felelt Anna egyszerűen. Alapjában véve nem is hederített a fiura.

- Segitsek?

- Köszönöm... Legfeljebb hozza a köpenyemet... és majd ajtókat nyit nekem... ha lesz olyan szives.

Szinte egy szót se beszéltek Anna otthonáig. A szobában a vízvezeték kagylójába állították a növényt. Anna közben rendelkezett a fiunak; rázza szét a csapzott leveleket, eressze meg a vizcsapot.

Friss föld, tágasabb cserép következett este, és a beteg másnapra megvidámodott. Aranyszőke feje boldogan kezdett ágaskodni a nap felé, Anna kertre nyíló balkonjáról. Később néhány bimbó pattant rajta, és a békesség drága illatát lehelte be Anna szobájába. Mikor már így kedveskedett a ragyogó olajfasiheder, egyik estefelé kicsit bátortalan kopogás riasztotta fel Annát olvasás közből. Első pillanatban, nem ismert a mult reggeli fiura.

- A kis védencünkhöz jöttem...

Annát megmelegítette ez a gyermeki kedvesség.

- A fácskánkhoz? Minden gyöngédségre érdemes. Jöjjön.

Ahogy kiléptek a balkónra, a fiu lehajolt a fához és megsimogatta ezüstveretes leveleit.

Anna most látta, hogy barátja a huszas évek elején álló ifjuember, akinek kicsit sápadt arcából korát meghazudtoló tisztasága sötétké szeme tekintett. Hátra, homlokától vállig vetve nehéz olajfaszőke fürtök estek. Ahogy elmosolyodott a fa állapotán, egész lényéből megható lágyság

derengett, és még a nyaka is, mely külön feltűnt Annának, erőteljességéből elvesztett valamit a fehérségével.

- Szép gyermek, gondolta Anna minden rezdülés nélkül.

Néhány szót váltottak és Anna megkérte a fiut, tudja meg, kik laknak az elhagyott házban, ahonnan védencük esett. A fiúnak erre újból jönni kellett, és leplezetlen örömmel jött is.

- Valami Reisch nevű özvegy tanárnéé a ház. Most vitte a gyermekét Segesvárra, mert a leányka súlyos beteg.

- Vajjon meddig maradnak?

Anna hangjában volt valami remegés, szeme ott tévedezett a fácska szőke fején.

- Persze, ha visszajönnek...

Anna szemét hirtelen az ilyen magános, életből kiárvult leányok tiszta, senki mástól nem fakadható könnye forrósította el.

A fiu zavarba jött. Fogalma sem volt, mit kell tenni, mikor egy nőnek akaratlan fájdalmat okozott. Ajkát összehuzta, mélyen hallgatott és bűnbánóan nézett Anna arcába, mely halvány volt és finom, mint a naptalanul kinyílt virág.

Mikor leküzdötte könnyeit, a leány megszólalt:

- Látja. Az emberek azt hiszik, az én koromban már nem lehet valaki balga. És én... én ugy megszerettem ezt a kicsi fát. Tudja, egy növény - anyám mondta, szegény -, sohasem hálátlan. Kicsi gondért annyi örömet ad.

- Ön nagyon elhagyott... Ha nem veszi rossz néven, néha eljövök önhöz.

Két napot se várt és újra jött és jött mindennap azontul. Megbeszéltek hivatalukat, olvastak, és olykor, lámpagyújtás előtt félvilágosságok puhaságában Chopint muzsikáltak. Vagy elkószáltak az alsóváros süllyedező gránitlapokkal kivert utcáiba, ahol árkádokkal nyújtott kezét egymásnak a zegzugos utcasor, és az ívek felett mint fehér óriásvirág virult fel a hold. Anna nyugodt, régen lehiggadt módján társalgott, Frigyes bámulatosan értett a hallgatás, a figyelem áhítatához. Lassan megtelítődött körülöttük a levegő valami finom feszültséggel, amelyben élni, lélekzeni névtelen gyönyör volt. Sokáig ment ez így: egyik se tudott a másik gyönyöréről. Egy semmiség dobott szikrát, villámot a feszültségbe, és a fiu odahullott a leány fehér ölébe.

Az illetetlen üdvösség csak órákig tartott, a titokzat csak hetekig. Annát nyomta a nagy csoda, mely nem úgy, nem akkor jött életében, amikor várta. Kettőt tudott: hogy csak ezért a gyermekért volt érdemes világra jönnie, hogy érdemes volt: elhordani egy reménytelen robotifjuságot; és hogy mindenki, önnönlelkiismerete is megkövezi, ha elveszi magának örök rabul.

A szóbeszéd szennyes árján úgy hanyódtak már, mint két összekötött, tajtékhordta fehér rózsza. Apja, anyja, minden rokonsága gyötörte a fiut: mit akar, megbolondult? Huszonegy éves, csinos, gazdag és jövő áll előtte, és ő, ő akar egy magánál tíz évvel is idősebb szegény és ismeretlen könyvelőkisasszonyt feleségül venni, akit fekete önzésnél egyéb nem vezethet! És jó, jó, most lesz valahogy, egyelőre; de mi lesz tíz esztendő múlva? Frigyes alig kész férfi, Anna hervadó asszony! A természetet nem lehet megcsalni, borzasztóan bosszulja meg magát: poklot készít mindkettejüknek. - Olyan piszkokat is kezdtek besugni az ilyen „férfiak közé járó” nőkről, hogy a fiu halálrasedve ott hagyta szülei házát, meghúzódott egy hónapos szobában, és nem kívánta látni többet tulajdon anyját, akinek ajkán a szennyes szók

bélyegét felsütődve látta. Ekkor jött az is, hogy Anna, nehéz vergődések után: elküldötte Frigyeset magától örökre.

Nehány ólomlassu, ólomnehéz hét után egy este valaki kopogás nélkül topogott be Anna eléttelenedett szobájába. Frigyes lakásadónéja várvirrasztón lelkendezett Annának, hogy jöjjön, nagyon gyorsan jöjjön, az urfi meghal vagy megbolondul.

A tél fehér szemmel bámult be az ablakon: Frigyes az ágyon ült, de csak azért, mert az orvos és anyja kétfelől fogták a kezét; szép arca dult volt, a szelidség és értelem angyali vonásai elzilizálódtak rajta. Mikor Annát megpillantotta: egyszerre mintha föleszmélne:

- Elmult... mondta magának, szeliden huzta kezét a bilincsből, fölállott, mosolya fehér fénynek tetszett... Nehány ingatag lépés és odacsuklott Anna elé, olajfaszőke fejlombja a leány lábára omlott. És vér: néhány csepp forró, ragyogó élet a halántékából: mint oltárra áldozás.

Ó, szép, ki boldogtalan chérub az ágyon, ahonnan az egyik vagy másik paradicsomra kellett ébrednie. A földre ébredt.

Az anya, ki értéküldött volt Annának, átengedte fiát. Olyan arccal, mint nyereményt a tudott hamiskártyásnak. Tavasszal megvolt az esküvő. Pár nappal előtte történt valami. Anna és Frigyes a balkonon ültek. Behunyt szemmel ölelték egymást a béke felhősürü illatában, lábuk alól kisiklott a valóság.

Valaki aprón, bizonytalanul tipegett át a szobán, és rájuknyitva halkán, boldogan felsikoltott. Aztán zavarba jött, rákpirosra szégyenkezett és dadogva kezdte a mondókáját:

- Néni kérem... szépen... Ne tessék haragudni... ez a fa... az én fám... az én olajfám... Beteg voltam... Segesvárt voltunk... sokáig... sokat sirtam érte... Megkaptuk a ház előtt egy cserépdarabját... Tegnap, ahogy erre mentem az iskolába... megéreztem a szagát... Erre senkinek sincs... A lakóné mondta a földszinten... hogy néni... tavalý, mikor...

Sovány kis cicára emlékeztető, vöröshaju félszász leányka volt. Csokros szája vonaglott, hirtelen szinesedő és ujra lesápadó arcán kövér könnyek gurultak.

Anna mintha messzi magasból esett volna kemény földre.

- Gyermeke... mondta és küzdött elszoruló gégejével, a virágot... a fát én mentettem meg, nélkülem elpusztult... de a tied... Vidd... el tudod vinni?

A gyermek letérdelt a cseréphez. Pihegve emelte fel, úgy vágott pukkedlit, és megindult kifelé... Az ajtónál azonban beütődött a fa, lehasadt egy gallya. Anna felszisszent. A gyermek letette a fát, és ártatlanul lépett Annához:

- Néni kérem... ne tessék sirni... A fát ki kell már ültetni... de ha nagyon szereti, én... én mindig hozok belőle néninek egy ágat... Anna halványan felmosolygott és megsimogatta a kis leány göndör fejét.

- Köszönöm kedvesem... eredj csak.

Frigyes Annához lépett.

- Nem szabad sirni... A fának jobb... ugye, ez a fő... A letört ága majd begyógyul.

Másnap egyéb vigasszal jött.

- Valami iszonyu banális ötletem van... de tudja, mit? Menjünk Olaszországba. Olajfák...

Különös nászut volt. Anna mint valami hüvös barátnő járt férje mellett. Frigyes nem merte megcsókolni a homlokát. De ment utána vak ösztönben: hogy Annától csak jó jöhet, hogy utána lehajtott lélekkel menni, menni kell.

Velencében csak egy szobát kaptak.

- Anna?

- Ma este elmegyünk a Szent Márk templomba.

- Aztán?

- Diszittesd ki szobánkat olajágakkal, gránátvirággal.

Mikor Anna szobájukba lépett egyetlen ezüst szőkeség volt az, biborcsillagokkal megtűzdelve. Pillanatokra mosolyba olvadt, mintha megrogyott volna Frigyes félénk ölelésére: de kiegyenesedett.

Leült az asztalhoz, írópapírt, tollat vett elő, lecsatolta kebléről a platinatüt, férje ajándékát, és ujjhegyébe szurt a tüvel. Frigyes csaknem zokogni kezdett. Anna nyugodtan mosolygott rá. A vércseppet újjáról a tollra cseppintette, és irni fogott. A férfi szivelállva nézte: milyen szép volt most Anna! Ha eddig olyan volt, mint reggel a virág, amit este félhervadtan vízbe tettek: kinyílt, megteljesedett, most mintha erre a szépségre valaki komor koronát tett volna.

Mikor készen volt, behajtogatta az irást, mint szekereter játékban szokás, aztán hasonlíthatatlan gyengédséggel nézett férjére, és elibenyujtotta a kezét.

- A nevedet... sugta.

Frigyes aláírta a tudhatatlant.

- Most pedig... menjünk.

A templom fülledt félhomályában Anna egy oldalfülkébe vonta férjét. Letérdelt, kést vett elő, és kifeszített a padlóból egy mozaikkövecskét. A cédulát a parányi üregbe dugta, a kövecskét visszaszorította helyébe. Aztán leborult a földre és röviden, buzgón imádkozott.

Szobájuk előtt, mikor a hasitékon már elibük omlott és kezdte lerészegíteni őket az olajfa illata, Anna még egy percig tartotta magát.

- Ne felejtse el soha, hol van az az irás... Ha valamikor valamire... nem talál sz feleletet, - esküdj meg, akkor... addig soha...

Évek szédültek alá. Eleinte minden tavasz elhozta nekik az olajfácska emlékét. Minden tavaszon bekopogott a Reisch leánya egy nyíló gallyal. Egyszer aztán utoljára jött: valami távoli zárdába került, kékruhás kis prepának. Anna csak formaképen említette neki, hogy mikor visszatér, mutassa meg magát nagyleányságában. Az olajág fétiskultusza letűnt, ahogy a házaspár romantikus szerelme külsőségtelen szentséggé mélyült. És hulltak az évek.

Egy koranyári délután Anna a kertrenyiló verandán olvasott. Kékruhás, nyulánk leány jött fel az uton, kicsit félszegül köszönt, és hirtelen színt váltott. A Reisch leánya volt, diplomáját hozta megmutatni. Anna elbeszélgetett vele a négy zárdai esztendőről, aztán meghívta másnapra uzsonnára...

A tegnapi kék dresszben jött el és csak mikor letette a rontó egyensapkát, köpenyt, tűnt elő különöszép, rozsdára barnult haja, döbrentően fehér bőrszine. Mig Anna terítettett, Frigyes sétára ment Rikivel és megmutatta neki a kert csodáját, egy másfélméteres, halvány máglyakint pompálló Yuccát. A férfi derüs örömet érzett, mikor a leánya világoszöld szeme sötétre tágult a csodálkozástól.

Közben Annát vendég zavarta meg: férjének egy pesti barátja, kivel együtt volt az akadémián. A vendég és Anna alig egy pár szót váltottak, jóformán rá se eszméltek egymásra; Frigyes és Rike három rózsát hozott: egyet a kezében, kettőt az arcán.

Vidáman, zajosan ültek uzsonnához. A barátot felhangolta a meleg és gazdag környezet.

- Barátom, ujjongott, te vagy a legboldogabb ember a világon! Ilyen fiatal és szép feleséged van, és ilyen fiatal és szép anyád!

A nyári égből dér szakadt le, megdermedt a kedv az asztal körül.

Este Frigyes nagyon gyöngéd volt szerelmében. Anna minden remegésében megérezte a jótehetetlen szájalmat és ez fájt.

Néhány heti borongás szakadt Anna szívére. De lassan fölengedett ez. Rikével gyakran találkoztak, és jelentéktelen barátsággá zsugorodott az első meleg kapcsolódás. Legalább Annánál, ki nem igen vette számba, hogy Frigyes olykor egyedül is elsétált a gyermekkel a ligetbe.

Azonban közbejött valami. Egyszer Anna egy ligetbéli padon üldögélt férjével. Egy könyvről beszélt neki, és hirtelen ráébredt, hogy Frigyes másra figyel. Rike jött szembe, nagyon könnyű kék nyári köntösben, haja kibontva, kezében királyipálca egyenes, sötétlila erdeililiom. Anna, ki azt a képét tette el tudatába, mikor legelőször jött fel idén a veranda lépcsőjén, alig ismert reá. Erdei tündérnek tünt, és feje fölemeltségében volt valami, ami az asszonyt megdöbben-tette. A félszeg gyermek erejétudó nővé vált benne néhány hét alatt. Honnan e csoda? Anna Frigyes felragyogó tekintetébe nézett és elhallgatott, mint a megpattant óra.

Ezidőben Frigyes nagyon finom volt és alázatos, hozzá mélyen komoly. Annát mindez nem nyugtatta meg. Kéztördelő gyötrelemek után másnap utánapozott a fiatalok közös sétájának. De csak egyet látott: hogy fiatalon, büntudatlanul beszélgetnek és hogy soha senki olyan szépen még nem illett össze, mint ez a két nagyon szép, fiatal emberi teremtés, ott, Istennek árnyaló zöld tenyerei alatt.

Mégis: messziről követte őket. Mikor a ligetentuli, fávalszegett sétauttra tértek, maga áthágott egy venyigekekerítést, és az ut felett, a szőlők mentében követte őket. Szegesdrótokat, hágópadokat kellett átlépnie, harisnyáját felhasította, itt-ott vére cseppent el a virágos füre. Az ut mellett padok szóródtak, egyikken megültek Frigyes és Rike. Anna egy szénaboglyához támaszkodott. Minden szavuk elért hozzáig. Szomorubbat, mocsoktalanabbat nem hallhatott annál, amit hallott. Frigyes komolyan könyörgött Rikének, hogy csak a zárdát ne emlegesse. Rike torkában könnyek gurguláztak, ki is pottyantak azután. Frigyes önkénytelen akarta letörülni a gyermek kezeféjére hullott cseppeket.

Rike elrántotta a kezét, és kétségbeesetten nézett Frigyesre.

- Adjon kezét Rike. Nem bűn. Nem fogjuk látni egymást többet, és magának nem szabad haragudnia rám. Én Annát soha meg nem szomoríthatom..... sem maga, Rike.

Rike nem felelt, csak engedelmesen, igenelve bólintott. Közben egyik sebes könnye megkergette a másikat az arcán.

Anna kimondhatatlanul megalázva roskadozott haza. Nem zavarta percre se az egész nap halálsápadt Frigyest. Nem zavarta aztán se, mikor Frigyes helyét nem lelve ödöngött a házban.

Néhány nap mult, Anna rendezett, irt, számadatlan utakat tett. Bizonyos, hogy ezekben a napokban került toalettasztala fiókjába a pirosító. A fegyver, amiről anyósa azt jósolta, hogy utolsó menedéke lesz keserves asszonyi harcában a szemöldökfestővel, álfürtökkel egyetemben. Majd... most.

Tíz napig pirosította magát Anna. A tizenegyedik éjszaka nem feküdt le. Nehéz éjszakája volt. Hajnalban belopózott férje szobájába. Frigyes nyugtalanul, az ágyon keresztbevetődve aludt. Szép hajkálászai szétszóródtak a párnán, egy párna lecsüggött az ágy párkányán. Szétkapcsolódott ingéből kidomborodott csodálatos nyaka, melyre Anna nem tudott tántorodás nélkül nézni soha. Lábujjhegyen osont az ágyig, ajkát odatartotta Frigyesé fölé. Pár pillanatig - méznehéz, méregnehéz pillanatig - csókoltatta magát a férfiből áradó fiatal, forró étellel. Néhány nagy könnye vegyült el a haj sápadt aránya között. Frigyes felébredt. Lelke pillanatra elvesztette az idő talaját, Annáé volt e percben, egészen, számlálatlan örömök társultak az ily órán, így ébredéshez... Töretlenül ragyogott fel asszonyához, tudatlanul adott neki ajándékot, mindentfelérőt.

Mélységes hála töltődött ki Annában. Ugy maradt, míg a finoman árnyalt, kékhamvas szemhéj kioltotta a tüzet, mely fölött utoljára melegedett. Megnyulva, sápadottan, ragyogón imbolygott a küszöbön egy percig, ahogy a haldokló láng szokott, ahogy bolygótűz, mielőtt tovairamlana.

Fuldokló fájdalmu napok szakadtak Frigyes fejére. Velejét aszító, meddő kutatások hónapjai után egy álomtalan éjszaka ütött beléje az emlék:

- Velence!

...Szédítő robogás, mely alatt nászának emlékei, sirból kikelő szép, ijesztő halottak kavarogtak körül.

Tikkadt, nehézillatu nyárestén feszegette a követ. Nem jött. Összetörte. Két írás volt alatta: egy régi és egy új. Állkapcsa össze-összezsattant, míg az elsőt kibontotta. Sárgára halványult, vérrel írott eskü:

„Én, Tatros Anna, esküszöm az élő Istenre, hogy az első pillanatban, melyben megérezem, hogy uram nélkülem boldogabb lenne, el fogok tűnni életéből. Isten engem úgy segéljen, ámen.” Alatta: Frigyes.

A második új, de már megfeketült írásu levél volt:

„Mosolyogj, hogy folytatom a hajdani romantikát és ide rejtem második leveletem. De előbb olvasnod kell az elsőt, hogy a másodikat megértsed. Tudnod kell eskümről, az én igazi esküvőmről. Állok eskümnél, bárha későn. Gyenge voltam. Nem akkor jöttem el tőled, mikor órád ütött. Ne vess meg engem úgy érte, ahogy én megvettem magamat nálad létem utolsó éjjelén. El kellett volna jönnöm, mielőtt szerelmem szeplőtelenességét utánad való leskedéssel mocskoltam volna be. De még mindig eléggé siettem ahhoz, hogy keserű, egymásiránti igazságtalanságokat kikerüljek. Mert nekem ép úgy jogom lenne szemedre hányni megtántorodásodat, mint neked: megtántorodni. Két igazságból egyiknek bukni kell és a tied az erősebb; előbb-utóbb győzne. Reménytelen harcba minek vinni az enyémet: sárba hurcolni fehér szerelmemet?

Érts meg: miért irok. Tudnod kell: szivemben nincs egyetlen hangja a keserüségnek. Ki voltam én előtted? Szegény, szomorú, időtöltött, életenkivüli leány. És te felhoztad a napot nekem, feljöttél magad, mint a nap. Megismertem veled az angyalok örömeit. Vajjon rádöbbsz te is utolsó közös napjainkban arra, amit tíz esztendőn át mindenki minden tekintetében rámvetett: hogy hogyan meretem! Te, aki tudtad, azt is, milyen rezdületlen magamnekiadással vettem fel mindig szerelmedet... Nem villant át soha rajtad; hogy nincs lelkiismeretem? Most már tudod, hogy volt, hogy sohasem tudtalak örökké magaménak.

Nem mondhatom meg: hová megyek. Ha azt írnam, meghalok, elvinném a nyugtod. Ha azt: csak elmegyek utadból, keresnél, tudom, halálig. Olyan egy, ki imádkozik a boldogságodért: (mert könyörgöm, legyetek boldogok) üdvezült, vagy hervadó szegény asszony. Köszönöm,

hogy mikor utoljára szemembe néztél, úgy néztél, mint szerelmünk első hajnalának ébredésén. Ez több volt, mint életemtől számítottam, ráncseppenő csepp a túlradó örök malasztból.
- Szerettelek volna megszólítani levelem élén. De hogyan?... Olajfám, rövid, ölembelhullt üdvöm, szőke békességem?? Hidd el, nincs szó...

Az olajfa jegyében: békével válok tőled. Köszönöm neked és Istenemnek, hogy vagy, hogy voltál nekem... Kimondhatatlan hálával, szerelemmel köszöntlek:

Anna”

VARGABETÜ

„Az ő utjai végiremehetetlenek”

I

Öreganyám két Dobokai Druzsiannát emlegetett. Az egyik fiatalon halt el, a második - az első emlékére örökbefogadott gyermek - jószerencsét csinált, szép családja volt, nagy kort ért el. Az elsőnek története itt kezdődik:

...Köhécsel, ásit, a kulcsai csörömpölnek - úgy bujik elő az egyházfi a papilak alatti pince-lakásból. Nyersül cserszen a nedves homok léptei alatt, míg a templomig ér, mely, mintha a lakók erős, egybetömörült lelke volna: uralkodik a körbefutó torha bástyákon, és azokon tulnan a város földszintes, itt-ott még a forradalom óta rombadöntött házain. A hüvösárnyéku, rózsaszinnapverésü korareggelbe halkán beleciterázó verebek hirtelen megbicsaklanak a muzsikában úgy, mint a kulcs a fonnyadt öreg kezében; a vár öblös boltives kaputorkán át kemény fiatal lépésekkel nagyon deli urfi dobog előre, kezében krémszinü selyempapirba göngyölt titok. Szinte félretolja az öreget, szinte felszakítja az öreg templomajtót, aztán eltűnik a csillogó pillérek között, arra, ahol az urasztala lehet. Az egyházfi utána akar kandikálni, orra előtt sunyian surran be egy hórihorgas, pulykatojásképü nebuló, vargainas féle, ki ugyancsak cepel valami ujságpapirba csavart bokrétát. Pillanat és újra jön valaki. Ez pirulva, szépen megistálja az egyházfit, hogy beléphessen mereven kötött kerek virágcsokrával a templom hajnalias fehérségébe. Darócruhás, székely szolgadiák.

Most már zömök reppenéssel riadnak szét a templom pilléireiről a verébfelhők. Seregben érkeznek a diákocskák, inasok, béresfiuk; kezükben széttanult, nemzedékeken át szálló káté. Siketítően kong az oktatásra hívó hang felettük, s míg egyesek tétován ácsorognak, fontoskodva tanakodnak, a sápadtabbja a torony körül félkört járva magolja:

- Mózes ötköny-vét az - ó testámen-tomban. Józsue a - birák - s Ruth követik - nyomban.

Hajadonfős kicsicselédek pironkodnak befelé a várba. Polgárleányok fejkendő alól dühös pillantásokat vetnek a „kisasszonyt” sugó diákok felé. Kalapos, fehérstrimflis uri kisasszonyok begyesen lépegetnek végig a diákok sorfala között, se jobbra, se balra nem néznek, és mégis elpirulnak, mikor épen „előtte” haladnak el. A deliszép urfi mint két égő gyertya, olyan szemmel kémel a templomajtó mellől a kaputorokba.

Az egyházfi célzást tesz, hogy a tiszteletes ur, a város nagypapja már megfrustukolt. A suhancsereg befelé tolakodik és leül, szembe a lányok padjával, az urasztala köré.

- Kip-kop, kip-kop.

Begyes kis szőke lány topog végig a kőpadlaton. A fiuk feszülten ügyelik. Most ér a helyére és hányavetin furakodik be a padba. Megpillantja maga előtt az ujságpapirba göngyölt valamit. Elfintorítja arcát, de mintha ezzel örömét leplezné. Bontja... A pulykatojásképü suhanc pokolian vigyorog...

Fehérruhás, magas hajadon jó a padok között, büszke tartásának ellenemond kissé lehajtott feje, földre szögezett tekintete. A deliszép urfi arcán a barnaságba biborcsóvák gyulladnak. A leány most lép be a padjába, és riadtan bámul a krémszinü csomagra, mely mellett a tarka mezei csokor is ott szerénykedik. Hirtelen felnéz - talán Istenre akart - de tekintete megakad féluton, az égő gyertyaként lobogó két szemben...

Zsupsz!

Hahota. A hegyes kis szőke dühösen csapja ki a földre a csomagjából kiforduló csalánpukétát. (Szokása kikoszorózni a tánciskolában az ágrólszakadt diákokat, és padján felejtetni a mesterinasok virágait.) Ki ezen mulat, ki a fehérruhás hajadon döbbenetét lesi, kit az a cseresznye-csokréta izgat, ami zsinóron ereszkedik alá a karzatról egy jóképű polgárleány elé. Valami régkonfirmált diáktól.

- Ki innen a vének! acsarkodik egy pöttöm kicsi diák.

Senki se veszi észre, hogy a pap már ott áll, középen.

- Ejnye, ejnye! Hát ti fiaim nagyvásárt csaptok Isten szent házában.

Egyszerre mindenki vasárnapi arcot csinál. A szolgálók padba sülyesztenek zsebkendőbe fogott majoranna bokrétaikat. Szétnyílnak a káték. Az öreg pap a szószékre csoszog. Megy a káté, ki darálja, ki páthosszal szavalja, ki nyekergeti...

- És most szólitom gróf Simonfay Zsiga urfít.

A deli szép urfi felemelkedik.

- Melyik az első parancsolat, erre feleljen a gróf.

Az urfi nyíltan a papra pillant, aztán a legsugarabb, legszendébb hajadonra. Hangosan, pathetikusan szavalja, egyenest a lánynak: Én vagyok a te urad Istened... rajtam kívül más Isteneid ne legyenek!

A leány megreppen és hirtelen földreesik padjáról a tarka mezei bokréta. Megriadt az igétől? Vagy gonosz varázslat szelét érezte meg? A darócruhás szolgálók holthálványon nézi, hogy a deliszép urfi szemében hogy vet lobbokat a gyertyafény... És az ő nagygonddal, hajnalban szedett csokra lent hever a kisasszony lábánál... Jaj. Most meg is taposta tudatlanul. Megtaposta, mert a tiszteletes ur a leányokra tért:

- Szólitom Dobokai Druziánnát.

A fehér leányzó felemelkedik. Szeme riadtan szegődik továbbra is a selyempapír csomagra, ami oly nagy és olyan törékeny valamit rejt, hogy nem merete padba gyömöszölni.

- Mindezen parancsolatoknak mi a summája, Druziánna leányom?

Mintha pillanatra elakadna a lélekzete, aztán:

- Szeresd a te Urad Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és minden... erődből...

A leány itt elhalkul. Homloka elfehérül, szinte világít. De miért, Istenem, miért? Azért a merésznél is több tekintetért, amellyel Zsiga gróf a feleletét igenelte? Szerencse, hogy a pap kisegíti és egy tepsiképpű szolgálót hív fel:

- Na, Kati fiam, hát aztán hány Isten van?

- Hát instállom - erőlködik a leányzó, - csak egy van.

- Nagyon jól van fiam. Látszik, hogy tanultál.

...Káté végeztével másnapokon nagy volt a sietés. A kicsi cselédeket reggeli edénymosogatás, a kisasszonyok egynémelyikét a varróiskola, másikat szigorú édesanya várta, a diákokért már bolond csetepátét csapott a kollégium csengettyűje.

De ma vasárnap volt.

- Szabad hazakisérem?

Simonfay Zsiga gróf kilépett a templomajtó előtt sorfalat álló diákok közül, szorosan Dobokai Druzsiánna mellé. Nem várta a beleegyező bólintást. Ügyesen, simán, terelte aztán a nagy zavarban lévő hajadont a széles Magyarutca felé, honnan kerülővel, az allén át lehetett hazajutniok.

Udvariasan köszönt el Druzsiánna elmaradozó barátnéitól. Végre az álléban voltak, csak ketten. Mert nem igen sétált benne szinte soha, senki. Minek? Uri embernek szülője van, oda megy levegőzni. Akinek nincs, az csak nem fogja ott mutogatni a szegénységét?

- Druzsiánna kisasszony, kegyed tekintetére se méltatta a virágaimat. De mindegy. Fontosabb nekem az, hogy kegyedet ma szomorúnak látom. Mi oka volna rá?

A leány nagy, okos, szemrehányó tekintetet vetett fel az urfi szemébe.

- Kérem, instállom kegyedet, szóljon.

Nehéz sóhaj.

- Gróf ur, legyen szives, ne hozzon több pukétát és...

- És? esdeklem, szóljon hát!

- Legyen áhítatosabb, mikor Istenről tanulunk.

- Én áhítatosabb vagyok, mint ha urvacsorát vennék.

- De... mindig... mintha félremagyarázná a szent igéket...

Az urfi kicsit vállat vont.

- Amiért kegyedre nézek? De csak bizonyos igéknél!...

A gróf megállott és erőst a leány szemébe nézett. Jaj, ha most valaki ezt látná! Kicsi fuvásra milyen nagy szél kerekednék!

Épen most fordult be pedig az álléba Vesmás Gáspárné, ki keresztanyja Druzsiánának.

- Na, hova, hova? Konfirmációról? Persze, jót tesz a séta! Te ugysis sápadt vagy, violám. Hát abban a papirban mit szégyelsz ugy tőlem? Addsa csak... Jé, beh szép? Na, ezt itt nem kapálták! A gyors kocsi hozta.

Belemosolygott szélesen a gróf szemébe. Közben megcsipte Druzsiánna karját, hogy az értsen.

- Te gyermek, a szalagod egy helyt fel van pattanva. Gróf ur, kérem, menjen egy kicsit előre. Van nálam egy dajkatü. - Te szegény bogár, te. Nálatok voltam, egy kis aszalt veresszőlőért, báránybecsinálthoz. (Szokása volt a legképtelenebb dolgokért beállítani, csak, hogy körülzimatolhasson mindenütt egy kis pletykamagért, amiből terebély fákat növesztett.) Ne ellenkezz velem, hanem kisérjétek vissza hozzámig. Aztán bejössz és nálam hagyod a pukétát. Gróf ur! Parancsoljon jönni. Most pedig hazakisérnek engem.

A két fiatal közre vette Vesmásné Csont Apollónia asszonyságot, ki szinte nekipirult, hogy ilyen izgalmas ügy vetélőjét kaphatta kézbe.

- Menjetez csak balfelől, egymás mellett. Nem állok én karónak két rózsafa közé. Hát bizony lelkeim, szép idő is az, amikor az ember konfirmálni jár. Én is ott ismerkedtem meg Gáspárommal, isten nyugosztalja.

- Igen, kapott a szón Zsiga gróf, felér két tánciskolával.

Druzsiánna összehuzta homlokát, szinte szenvedőre vált az arca.

Vesmánsné tovább, folyton beszélt, mintha nem érezné, hogy az első kipattant szikra égeti a fiatalokat. Pedig hogy égetett az a szikra. Tüzén keresztül Druzsiánna csak fojtva érezte nagy, nagy félelmét szive fenekén. A gróf a kapunál kezét csókolt Vesmásnének, époly alázattal, ahogy főuri dámáknak szokás. Tudta, ó, hol, mit, hogyan kell...

Bent Druzsiánna szinte elgyengült.

Nó, te kicsi csirke, te.

Csont Apollónia karba ölelte a leánykát. Nagy érdeklődéssel és valami gyöngédséggel szemében nézett.

- Anyád vár. Azért tanácsos a tearózsákat - tearózsa most, április végén! - itthagyni nálam.

- Nagyon haragszik édes anyám...?

- Na. Nem kell félni. Menj csak szépen haza. Aztán mondd azt, hogy mostanig nálam voltál, mert látni akartad a zsrnált. S vártál, amíg hazajöttem. Végre is a keresztanyád vagyok, s becsületes asszony. Nem is tudom, mit félt úgy a gróftól. Annak a botra faragott szikulusnak száanna... Hogy híjják? Bajka? Hisz az jobbágyfiu lehet... Na, előttem székre se ülne, nem hogy a drága leányomat neki elprédáljam! Nem tudom én, vak a te anyád, nem látja, milyen szép vagy? Aztán a Dobokaiak lófő nemzetség, a százesztendős pikszidárius asszony se merne elődbe vágatni az urvacsoránál... A székelyeknél a lófőleány grófkisasszony számba megy...

A rózsafehér arcon mosoly ringott át.

- Pólika néni...

- Na, na. Most indulj már haza. A virágot majd elgondozom... Tearózsa! Ez csak más, mint a Bajka Mózsa utilapuvál kerített kakukkfű pukétái!

Druzsiánna ráhajolt a virágra, felitta illatukat, mint sziverősítőt. Erősen fel kellett idézni a drága jó szagot, hogy özvegy anyja küszöbén át merjen lépni, óvatosan tette be a nehéz tölgy kaput, még egy-két pillanatot adott magának.

A keskeny bolthajtásokkal átívelt, észkos udvaron, a kővel kerített csoportokban császárszakállak nyitogatták első zsengeiket. A futóka bukfcencet vetett a téglaboltokról, s a portuláka rikitó szőnyege a tornácig terült. Itt oly emberek laktak, akik el nem tapostak semmit.

Druzsiánna kilincsig ért. Az anya - féligősz, de nem nagyon idős, talpig gyászt viselő asszony

- összeráncolt homlokkal fogadta:

- Kisasszony, hol voltál mostanig?

Ebben a hangban volt valami az ítélkező örökbíró mindentudó szigorából. Ennek nem lehetett hazudni...

- Nem nézem én, hogy maholnap pártás leány vagy. Azt hiszed, nem tudom, ki szokott templomból hazakisérni? Te... te szerencsétlen! Ugyan mi jóvégre vezet mindez? Kutya kutyával s macska macskával, mondta szegény apám, az efélére! Már az sem tetszett nekem... mikor Zéfi grófné a Máriskó kontesz kedvéért tánciskolát rendezett!! Hivott volna akkor is magukhoz valókat a vidékről, s nem egyszerű nemesleányokat! De persze fősvény s azoknak szállást kellett volna hogy adjon éjszakára! Most aztán nem tud ellenni tőled az a léhűtő grófi kócifer! Hogy is nem szégyelli pelyhező szakállal konfirmálni! Ha eddig megvolt istentelenül, mit jut épen az idén eszébe!... Jó is, hogy vége lesz már ennek a... Uram bocsáss meg! Hogy az én leányom épen a konfirmációja alkalmával legyen szóbeszéd tárgyává! Meg nem szenvedem, hogy még egyszer végig cégéreztesd magadat vele az utcákon! Mondd meg neki: gróf

ur, én szegény leány vagyok, mégcsak férfirokonaim sincsenek, akik megvédhetnének a világ szája ellen! Ha igazi férfi, elmegy előlem!

Mind nagyobb méregbe hozta magát. És épen, mert leánya fejlehtva rebegett előtte, épen mert néma volt, és kimondhatatlanul gyámoltalan. Virágnyi, madárnyi, akiken áttapos a vihar: szirmuk, szárnyuk ellenállása gyengébb a lehelletnél.

II

Romlatag kőfalakon, templomcseréppel bordázott bástyatetőkön lilaszínű parádét vont a borostyán, és készült, készült a parádé egyre még. Öles székely legények vállukon hordták a kidöntött növendék-fákat, és állát vertek belőle várkaputól templomig. Bent fürge fiúk cserfa-levélgirlandokat huztak át a karzatok között, padokba verődve koronát-koszorút kötöttek a lányok. Soha máskor ilyen csacskaságot nem látott a fehér templomhajó. Az volt a legény, aki az orgona tetejére mászott, hogy bokrétákat tüzdelen a legfelső sipokra. Bajka Mózsza a tornyon át a padlásra merészkedett, hogy zsinóron engedje le a koronát az urasztala fölé. Meghal az anyja, ha most meglátná. Zsiga gróf kacagva nézett a szédítő magas padláslyukból lekandikáló vasfejüre.

- Én a jobb részt választom és kegyed lábához ülök, segíteni. Ugy sem tudtam mostanában soha hazakisérni, eltűnt mindig, mint hamupipőke. Nem tudom, valamikor szokásban volt - a história professzor mondta - hogy a templomba menekülők sértetlenek voltak. Hát ilyenképen vagyunk mi most ketten... itt biztonságban vagyon a szívünk.

Druzsiánna már az első szóknál megrázta a fejét. De különös volt, nem mert az urfi blaszfémias beszédeire tiltakozni. Valami babonás, félelmetes erő volt abban, hogy az Irás szavaival varrt himet szerelmükre.

A gróf sorban adogatta fel a virágkosárból Druzsiánna keze alá a vérpáros bazsarózsákat. Hogy tudta adni a virágot, milyen szépen, ábrándos tűzben pillantott fel velük együtt, mintha mindegyikben az ő teljes, biborpiros szívét nyujtaná hódoló áldozat gyanánt.

Mikor a nap már kései, elnyuló aranynézésekkel separt végig a templom virágba, lombba mártott, szinte sötétített falain, az öreg pap is becsoszogott, hogy utánanézzon a pompának. Nő, meg hogy „beitassa” velük a holnap ünnepség rendjét. Nagy versengés folyt ugyanis a leányzók között, ki hányadikul üljön a sorban. Sirás, összeveszés is volt már emiatt, és Kézdi Polixéna el volt szánva, hogy ölébe ül Krizbai Cécinek, majd elhuzódik az eggyel lejjebb, ha a mollruhája ropog! - Mások hajnali felkelést, az egyházfi megkerülgetését tervezték...

- Hát édes gyermekeim. Egyet majd elfelejtettem. (Pedig napok óta töprengett, hogyan adja be ezt némely aspiránsoknak.) Figyeljete csak ide. Hogy kiket fogok megáldani. Hát fiaim, ti ugyan tudjátok, hogy Isten áldása mindnyájatokra egykép kitöltődik. Épen azért mindegy, hogy kinek a fejére teszem a kezemet. De mégis, a rend s az illendőség úgy kívánja, hogy megmondjam. Kettő vagyon itt, ki idejénél fogva első lehet köztetek. Mert tanulásban mind igen derékul viseltétek magatokat... De úgy gondolom, nem tartjátok méltatlannak az elsőségre Simonfay Zsiga gróf urfit, és Dobokai Druzsiánna kisasszonyt... Simonfay gróf, ugye, méltóságod tizenhat és fél esztendőket töltött be, ...Druzsiánna, téged én kereszteltelek, tudom most multál tizenhat. Nő lám, most már nem baj, hogy két esztendeig betegeskedtél. Legalább egy gróffal együtt áldalak meg. De kegyelmed gróf ur, mért késett annyira a jóban? A filozófia klasszist járja már, ha jól tudom?

- Anyám asszony igen kegyes és azt tartja, nem szabad zölden venni fel az első urvacsorát. Apámuram freidenker, ő nem törődött vele...

A pap összeráncolta a homlokát. Az öreg Simonfay Mihály gróf istentelen hirében állott, Voltaire volt az orákuluma. Épen azért kell bő áldásnak szakadni a fiára, hogy tartson, hasson jó időkre...

Azon az éjjelen a friss lombok fanyar illata megédesült a napnyi pompázásra lekaszált tavaszi virágok lehelletétől. Nehéz ünnepi balsam keveredett ebből. S a sok virág: mintha a falak magukból virágozták volna ki, hogy egy szüzi nász öröme csodát tegyenek. És ők ketten, a templom főhelyén, szemben az ünnepiruhás, ünnepi arcu tömeggel, virágfelhők és álmofelhők közepette... Druziánna nem tudta mennyei vagy földi malasztal feszl patyolatdereka alatt ujjongó szive. Összefort a két üdvösség, és elragadta valami fehér extázisba. Angyalnál tündöklétesebb és alázatosabb volt, mikor az áldásért a mohába vont földre térdepelt... Csak a pap állt közöttük, jobbkeze a gróf, balja a Druziánna fején. Az áldás hosszú volt akár egy esketési beszéd. Hogyne. Jobbkézt az első padban ott ült Simonfay József, Mihály gróf vénkisasszony nagynénje, ki az ekklézsiának is gyűjt. Elfáradt a jó öreg nagypap, s ahogy mindjobban ránehezedett a két fiatal főre, összehajtotta azokat, hogy szinte érintették már egymást, és egybecsókolt arcuk tüzének lehellete.

Bűn volt? Mikor ismét helyükön ültek, Druziánna szeme anyja szigorú, kisirt tekintetével találkozott... Mert anyja mindig sirt a templomban. Szülőit siratta: apját martalócok döfték át negyvenkilencben, anyja belesorvad a bánatba. Urát siratta, a kollégium inspektorát, kit vadorzók ütöttek le a „Csokolók”-nál, messzi, havasi, irdatlan erdőben, és fiát, kit a Maros mindenesztendő pogányáldozatául szánt a sors. Így voltak az ő örömmünepek is könnyesek. Vagy most még egyébert is hullott az anya könnye?

Druziánnában zürzavaros érzéseket vert fel az anya komorsága, hogy elreпитette szemét másfelé, és akkor Pólíka néni látta, sugárzó arccal, megelégedetten. Fial szive öntudatlanul talált enyhet a mosolygó arcban, mint a napra forduló virág a verőfényben.

Pólíka néni ötször változtatott helyet a templomban, míg olyat talált, ahonnan mindent kellőképen szemügyre vehetett. Közben kétszer csaknem összeveszett a polgárasszonyokkal, kiket ősi helyükre, hátrább tessékelt. (Nézd az orcátlanjait, hova nem furakodnának!) Végre most félig ölében ült egy fiatal asszonykának, akitől csak egy ujjhegyni helyet kért.

Ünnepség után a nép a Magyar utcára ömlött ki a várból. Szép, talpig fehér lányok: kezükben imakönyv, csipkezeskendő, amivel az első szent bor után szárították meg fiatal ajkukat, - és a kegyes mondásokkal telenyomatott emléklap. Szemlesütve lépegettek anyjuk mellett, diákok csatlakoztak hozzájuk, úgy sétáltak fel és alá a macskafejes járdán, vaskosaras földszinti házak, még a perzselés nyomait mutató romok előtt. Dobokainé, bár a legbüszkébb anya lehetett, egyetlenben egyszer ment csak végig az utcán. Leányával és Zsiga gróffal közrevétette magát, és ünnepélyesen komor maradt. Mint vasfalon kellett volna megtörnien rajta a fiatalok tüzének. De Simonfay gróf, míg elkérte Druziánna emléklapját, megérintette a leány kezét.

- Örvendj ifju a te ifjuságodnak... olvasta. Nekem a tiszteletes ur ezt az ígét mondta a kenyérhez. Szép íge, de nem nézik jó szemmel, ha az ember követi.

- Az ígének folytatása van, mely óva int a meg nem engedett örömtől, mert egyszer számonkérlik örömeinket, szólt az anya kicsit élesen.

- Igen...? Nem ismerem a folytatást, nem vagyok eléggé jártas az Írásban. De amit tudok, az már nagyon sokat mond nekem... És mely ígétet mondta kegyednek a pap, Druziánna kisasszony?

A leány remegve figyelt a beszédre. Félt, hogy a gróf megbotránoztatja anyját, az pedig megsérti a grófot. Most végigpillantott saját maga makulátlan fehérbe öltözött alakján.

- Azt mondta: maradjak mindig olyan fehér, mint a köntösöm.

- Nó, de ilyen ellentmondó igék...

Hirtelen elhallgatott a gróf és azt kérdezte, le fogja-e vétetni magát Druzsiánna kisasszony?

- Menjünk is a fotográfushoz, kapott az anya a szón, mert úgy is volt a terve, hogy leánya életének e legszebb ünnepéből emlék maradjon fenn. De a gróf beszédei után semmi kedve se volt már, bár egy szót se ejtett szemrehányásfélét, míg haza nem értek. A középső házba nyitva, a házi font-szött terítős ágyak, a lábas óra halk tipegése, s a fehérenmüs sifonerekben hervadó levendula hiába küldött békét felénk, még Druzsiánna tengelicéje is hasztalan üdvözölte vidám sikongással őket, az anya Kálvin aszkéta arcába tekintett, és szigoruan kezdte:

- Druzsiánna. Rémitő dolgot tapasztaltam máma. Már a templomban láttam, hogy minden igaz, amit beszélnek. De azt még se hittem, hogy annyira légy vele, hogy a kezedet merje érinteni. Mit engedél meg neki, hogy így konfidenskedik, és még előttem se modesztálja magát?

- Semmit, semmit édesanyám... Igazán, igazán nem tehetek róla...

- Ami történik, azért mindig a leány felelős! Ha megőrzöd a méltóságodat, ő se mer tolakodni! S ha léhaság történik, mint ahogy láttam, annak csak te vagy az oka!

Druzsiánna sirni kezdett. Sirása büntudatos szinben mutatta, és az anya még szigoruban kezdte magyarázni az ősi, kegyetlenségig puritán elveket, amelyeknek szigorában nőttek fel a familia leányai évszázadok óta. Már tudniillik a Dobokainé családjában, mert csak ő volt itt „trunkus”, az apa beszármazott Szikuliából.

Az áldozócsütörtöki csodaszép hangulat fekete keserőségbe fult. A pompás kis ebédből Druzsiánna semmit, az anya majdnem semmit se evett. A délután szürkességben telt el. Druzsiánának fájt a feje, és a kanapéra dőlt. Templomba se mehetett, ahogy illett volna urvacora után.

Még szomorubb napok következtek. Nem kellett többet korareggel a templomba járni. Az anya örvendett ezen, és azon volt, hogy okos szavakkal lohassza a tüzet. Hiába hallotta a parasztabonát: hogy az égből dobott tüzeket eső el nem oltja. Soha se hitt a babonában.

- Szamárság az egész. Minden csak az idő és a lelkierő kérdése. Át kell esni a keserűségen.

Druzsiánna szerelme pedig, mint a szentek mellett égő mécs olaja, nem fogyott, hanem magamagából gyarapodott. S amiképp gyarapodott az olaj s a tűz, apadt az edény, sápadozott, vékonyult a leányzó. Gyakorta ült keresztülkötött fejvel a dobráma meg a recepárna mellé, míg az anya a tüzhely előtt sebesen pergette a rokkát, és zsoldárokat énekelt, vagy azt a találót, keserveset:

»Fogd meg pajtás a vasvesszőt, a vasvesszőt,
Verd meg vele a temetőt, a temetőt,
Mért nem kedvez semmi szépnek,
Semmi épnek...«

És mégis: Druzsiánna imádkozva kérte az Urat, hogy ne fusson az idő, bár semmi jót nem adott a jelen. De legalább tudta, hogy itt van, a városon van az, akiért eped. Hanem ha julius elejére fordul... Simonfája kastélya, és aztán Leyda városa... mint delejtű a csillag felé, fog arra huzni az ő sóhajainak csapata...

Nem is volt már ez szerelem, valami nagy betegség volt, úgy fájt és úgy hervasztott, valami lázféle, aminek nincs és nem is szabad hogy legyen orvossága.

Régebb se voltak utcakati fajtájú népek, most épen sehova se jártak. Druzsiánna csak vasárnap, a templomba, ahol nem illett szemetemelni a karzaton ülő diákságra. Az anya néha a temetőbe járt ki. Leányát kiméletből nem vitte a hegy miatt. Ilyenkor Druzsiánna lelkéből kisírhatta magát. Egyszer, mikor a legjavában sirdogált, valaki szépen reáborult.

A leányka felnyujtotta hozzá ölelő karját.

- Pólíka néni...

- Ne sirj hát, na. Mindjárt nem sírsz, csak halld meg, mit mondok. Zsiga gróf tegnap nálam tette tiszteletét... Azaz, hogy láttam elmenni az ablakom alatt. Te, olyan volt az epekedéstől, mint egy váltott. Megszólítottam. Miért ne? Tudom, hogy az emberek menekülnek a megszólításaimtól. Hogy azt beszélnek, hogy minden évben újra kell huzatnom a könyöklő párnákat az ablakfámon. Bánom is én! Nem is laktam én ilyen félreeső csendes helyt, mint ez a ti kolégyom-utcátok! Bizony jó mindent tudni, mindent látni! Meglátod azt most te is! Szóval, megszólítottam Zsiga grófot. Aztán bánom is én a hirnevemet, mikor fiatal szivek bajáról van szó. Nagyon hálás volt, aztán kétszer is kezetsókolt. Hiába, csak a mágnások tudják, mit kíván az uri módí. Mondja sokszor a kosztadónéja, Firtos professzorné, hogy milyen urias tempói vannak! Szóval hát kifaggattam, és mondhatom neked, meg van az háborodva érted. Na, ugyé, már gyógyulsz, eszem a szivedet!

Druzsiánna mindkét kezével szoritotta keresztanyja kezét.

- Mosolyogj hát bubám, mert bizonyisten szebb vagy akkor, mint egy pápista szentkép. De aztán meg ne szakadj az örömtől, ha a többit hallod! Megigértem ugyanis a grófnak, hogy összehozlak titeket. (Érezte, hogyan kezd reszketni a lány.) Holnap délutánra kérezz át hozzám. Nálam van egy divatszurnál, most már igazán. Pattantyusnének, annak a gazdag örménynének hozta a gyorskocsi. Anyádat ez ugysem érdekli, ő fumigálja a divatot. Pedig milyen rájfrhuzott szoknyák jönnek be... Ekkorák né, mint egy hordó...

Druzsiánna oda se figyelt. Nagy tétovában volt. Hirtelen szomoruan, mintegy tagadóan nézett az asszonyra.

- Mi az, hát félsz? tért magához a keresztanya szemléletes divatelőadásából.

- Félek, hogy megtudják...

- Anyád?

Druzsiánna hallgatott.

- Ahá! Nehogy azt hidd, hogy megsértődöm. Tudom, mi a hirem. Husvét ünnepszombatja fejibe a diákok táblát szegeztek a kapumra: „Itt lakik a város szája.” Tudom én, hogy sokat jár a szám, de először is, csak jóindulatosan beszélek. Másodszor mindig igazat mondok. S aztán, aki sokat beszél, az legjobban el tud titkolni valamit. Ha én nem mondom el, hogy nálam találkoztok, megesküszik rá mindenki, hogy nem találkoztok. Majd azt mondják, ha ki is szivárog valami: Ugyan! Vesmásné rég elkofálta volna, ha úgy volna! Én pedig ne legyen becsületes asszony, ha elárulak!

Ettől az órától kezdve Druzsiánna elkezdett sugározni. A titkos boldogság a legjobb szer: gyógyszer, szépítőszer egyben. A leányzó csöndes volt, szorgalmatos, engedelmes, és néha énekelt. Különös énekhangja volt, valami fájdalom remegett benne, mint a pattanni készülő hurban.

Az anya hálás volt Pólikának, hogy átsegíti gyermekét a bánaton.

És elfutott az idő. A rózsalevelekként hulló tavaszi napok. Mikor Druzsiánna mindennap átment Pólíka nénihez, akinek ősi kertje kissé felhagyott volt és gizgazos, mint az ablakban

sokat könyöklő fehérnépeké. De volt benne egy hátra, a kápolnadombra nyíló ajtó, amelyen - ha véletlenül vagy készakarva nyitva felejtődött - láttatlanul surranhatott be az arrafelé tanulgató diák, és volt benne sátoros kázsiával függönyözött filagória, benne gyeppad, és körül virágok, és lepkék, és tavasz, tavasz mindenféle. És Druzsiánna virult köztük, mint a tavasszal még kihajtó, magukat agyonvirágzó fák, akik elsorvadnak kánikulára.

A gróf szerelme gyönyörűség volt. Kisfaludy regéit érzékenyen hangsúlyozva olvasta fel, és énekelt is néha, gitárhoz, hogy:

„Istenhozzád te szende szép hölgy,
Te bus lelkemnek édené...”

Pólika néninek még a Druzsiánnaénál is jobban égett az arca, mikor a szerelemnek ezt a magasztos megnyilatkozását látta. Ezenkívül Zsiga gróf értett a mindennap más szerelmi szókhöz, sohse látott virágfajtákból hozott pukétákat, tudott térdepelni, szendefényű szép szövétnek hívta Druzsiánát, és a csókot a leány ruhaszegélyén kezdte... Mert Pólika néninek olykor vendégei jöttek, megasztán a könyöklőt se lehetett végkép elhanyagolni, és aztán ő nem úgy tartotta, mint Dobokainé, hogy a jeggyűrűvel kell váltani az első csókot. Hadd örvendjenek egymásnak, hiszen az ilyen szerelem, mint a grófé, le nem lohadhat, és micsoda büszkesége volna neki, hogy ő csinált grófnét a keresztleányából. Végre is, már libapásztorleányt is vett el gróf feleségül, és Druzsiánna egy királyi trónra is méltó szépségében.

S a hol őrzött, hol nem őrzött fiatalokban az áhitatból lassan áhitozás támadt. Druzsiánna szerelme eltérébelyesült, és lett az a nagy, egyetlen szerelem, mely mint szörnyű törvény olvasódik egynémely fejekre, csak maga lehet a maga orvossága, s nem fér bele a más sziveknek szabott medrekbe...

Nyár kezdte már forralni az ereket, utolszor kellett találkozni a kázsiafüggönyös filagóriában. Mert a négylovas, cimeres grófi batár megérkezett már Simonfájáról, az urfi után. Druzsiánna nem akart gondolni a holnapra. Addig, amíg a gróf itt volt, egy könnyecseppel, egy sóhajtással nem akarta csorbitani végtelen boldogságukat. Szinte öntudatlanul, minden szépségét, szerelmét e napra gyűjtötte. Titkon csodaszép két zsebruhára valót recélt, egyikbe könnyeit fogja sirni, másikat a grófnak adja. Fehér köntösét maga mosta, vasalta makulátlanra, gesztenyeszin haját balzsammal illatosította. Még harisnyát is a konfirmációsát, a pávafark-rámflist huzta, pedig ki látja? De élete ez ünnepén tetőtől talpig habtisza akart lenni.

Mikor azonban délután anyja elé állott, az rövidesen szólt rá:

- Minek ez a cifrázkodás szeredanap fejibe? Először illik kérezni, és aztán öltözni. Ma itthon ülsz. Le kell szedni az ecetrózsát. Maholnap elnyilik, s aztán nem lesz rózsavizünk.

Druzsiánna megtántorodott. Bár nem volt szokása kunyorálni, most esdekelnéni kezdett, és oly szivszakadva kérte anyját, hogy az, ki eleddig mit se gyanított, magára eszmélt:

- Megérem, te nem Pólika nénédhez készültél? Megérem, cellengelni szoktatok ilyenkor a Magyarutcában? Csak már az Isten elvinné innen. ...Nem méssz s punktum.

Druzsiánna össze-vissza szurkálta a kezét, a rózsa szedésnél. Estére nem birt a lábán állani, kirázta a hideg. Éjszaka felkelt álmában, felöltözött s futni akart Pólika nénihez. Pár napig feküdt aztán, mint egy darab fa. Nem evett, nem beszélt. Mikor felkelt, nem vágyott ki sehová. Jött pedig öccsének halála évfordulója. S hogy, hogy nem, erre a napra marjult ki az anya bokája: kendermagért ment a hiuba, a tengelicének, és rosszul lépett le a grádicson.

- El fogsz menni a temetőbe. Valakinek kint kell lenni máma. Lassan méssz, hogy ki ne fáraszd magadat.

Druziánának mindegy volt ez. Felvette fehér köntösét (pedig jaj, látni se kívánta) és piros rózsákat kötött koszoruba.

A temető magas hegyoldalon volt, forradalomkor kidöntött kétszáz sarkó volt a lépcső a tetőig. És az ő sírjok ott volt, legfelül, ahonnan szőlőkbe, erdővégekbe torkolt a temető.

A sírok össze-vissza voltak, a borostyán ligettké nőtt felettük mintha titkolná, hogy elfeledték rég a kaszáztatást, diszítést. És sok család pusztult ki itten ágastól, gyökerestől nemrég.

Már elmúlt rég a lilabolyhos tavasz, az akácból is csak valami hervadt, nehéz illat maradt. Zinniák rikitottak mindenfelé, de a nap az ő bőrlevelükön is kacagva csókolt; nem volt itt irgalom, a meredek, víztelen hegyre hordott virágoknak tavaszon túl el kellett aszni az első naptüzek után.

Druziánna megállott a tetőn és visszafordult. Szeme lassan megfényesült, mert az országútra látott, mely Simonfájára visz. Aztán lépett egynéhányat a zizzenő fűben... hirtelen felsikoltott.

Mintha sirba akarná rántani, valaki térden ölelte. Valaki, aki a fűben heverészett.

- Istenem... hogy kerülsz te ide?... Visszajöttél...

- Nem tudod? Nem gondolod? El se mentem. Bucsuzatlan, tőled! Nem, soha! Azzal a nappal tartoztál még nekem... nem is te tartoztál: az élet! Az Isten vagy a fátum! Szóval a batárt hazaküldtem a praecceptorral. Kimentem Körtövésre, a Zéfi tánt majorjába. Adtam a jó rokont, az öreg épen kint van, nehogy egy szem elveszen az egresből... Apám se bánja, ha az öregnek gazsulirozok egy cseppet... Közben be-beszöktem a városba, hirt venni felőled... És vártam...

- Mire?

- Mire, kicsi kincs? A mai napra. Vesmásné megmondta, hogy ma vagy anyád ökgyelmé, vagy te fogsz kijönni a sirhoz.

- S ha édesanyám jött volna?

- Akkor hozzátok futottam volna. Árkon bokron, egyenest.

- Jaj.

- A pokolba is, tudod, utánad. Ezért az egy napért.

- Ne mondd ezt így: ezért az egy napért... Ugy fáj... mintha... mintha te... nem örökre...

A gróf csodálkozó döbbenéssel nézett a leányra. Az elszégyelte magát:

- Menjünk... menjünk a sirhoz...

Odaértek. Druziánna behuzta a koszorut a derékotört oszlopot ábrázoló sarkóba. Ma volt a negyedik évforduló. Ma először nem sirt sirnál. Szárazon ragyogott a szeme. Mintha nem is volna itten. Leültek a sirmelletti padra. Druziánna pillanatokra a mélyen alant zsongó város tetőire, aztán a völgy messzenyuló képébe veszett. Az égperem végtelenében aranyporba hunyt a bűbajos Marosmente, abba az aranysemmibe torkolt bele a simonfái országút... Milyen csoda történt azóta, hogy imént arra bámult... A gróf át akarta karolni az üdvösségbe veszett lányt.

- Ó, nem... nem... hiszen hol vagyunk... itt bün...

Zsiga gróf rövidet kacagott.

- Azt hiszed? A szerelem a legfőbb vallás, csak a szerelem engedelmeskedik annak a törvénynek, hogy szeresd felebarátodat, mint önmagadat. Csak a szerelmesünket szeretjük annyira... Nem?

- Nem.

- Hát? kevésbbé?

Druzsiánna megrázta a fejét; közben megrózsállott és lesütötte a szemét.

- Á... jobban? Te gyönyörűségem, te! Tudd meg, hogy téged a templomban se volna bűn...

Druzsiánna elsápadt.

- Valaki jön...

Förlállott, előrehajolt, hogy a bokrok közt lelásson a sirkőgrádicsra. Bajka Mózsit látta, amint könyvébe veszve kapaszkodott fel a grádicsra. Idejártak az eminensek tanulni, de ez lám, még nyáron is magol, miközben valami urficskák mellett praeceptorkodik. Hja, otthon nincs falat.

- Menj, bujj el... Istenem... ha meglátnak... egy asszony is... ha anyámnak...

- Nem megyek nélküled.

Megfogta szorosán a leány kezét. Már kattogott a kő. Beszéd is errefoszlott...

- Eressz... menj... menjünk...

Sebesen nyíltak, csapódtak körülöttük a bokrok. Olykor ugrani kellett át a sirokon, kidőlt köveken. Az utatnyitó urfi homlokát megcsapdosták a gallyak. Kezét véresre hasogatták a csipkebokrok.

De miért futottak még egyre? Valami kergette őket, de vajjon az emberek szemétől való félelem? Bizonyos: Druzsiánna, a napok óta heverő, bánatba, magaelengedésbe, reménytelenségbe zuhant most valami fiatal, forró életörömöt érzett: futni csapkodó cserjék között, lihegve, egy erős kezen...

A szőlőn túl bükkbe értek, annak is kétesztendő irtásába, hol hináros iszalagként gallyaztak magukból kusza bokrokat a kivágott törzsek. Óriási harangvirágok csengették feléjük a csend, a magánosság szimfóniáját.

Egyszerre Druzsiánna elbotlott, féltérdre esett. A szive nem bírta már, meg egy inda is keresztül feküdt az utján. A gróf gyengéden fel akarta emelni.

- Ugy elfáradtam... pihegte szegényke. - Lélekzeni sem birt. Mintha csak harmatból volna a tüdeje.

- Hát pihenjünk... Itt nem bánthat senki. Nem furcsa, hogy téged anyád és engem keresztanyád küldött a mai találkozóra?... Milyen szép vagy Druzsiánna! A szemed, az arcod, az ajkad hogy ég!... A futástól? Vagy félsz? Attól is? Hát még? Te!... Te szendefényű szép szövétnek, aki égedelemtüz-lángját gyujtottál!...

Ott bucsuztak ők, Isten ölében, akiknek nem volt helyük elbucsuzni emberi szem, anyai szem előtt.

III

A nyár nem tett jót Druzsiánának. Az urfi igazán elment most már. Mihály gróf nem is igen hagyta Simonfáján időt tölteni, aminthogy leveleivel is bennelakott, mióta Zéfi tánt a konfirmáció után valami képtelenséget árulkodott be Mihály grófnak, egy nefelejtibokrétával, nemzetiszin szalaggal kifestett levélben, mit „alkalommal” küldött ki Simonfájára.

Druzsiánna megvilágosodott, elfehéřült, mint a vas, ha minnél jobban izzik. Álomjárónak tetszett, nem aludt, nem evett, valami messziségbe nézett.

Pólíka néni volt az egyedüli, akihez át-átment. Az anya nem bánta már, tegyen, amit akar, úgy kezdett fájni szíve leánya pusztulásán.

Ki hitte volna, hogy az idő nem mindig orvosság, s hogy az ő leányának nincs lelkiereje?

Egy napon Pólíka néni komoly szóra vonta Dobokainét.

- Édes lelkem, Kalim, engedj meg, de sirba jut így a te Druzsiánnád.

- Hát mit tegyek, az Isten szerelmére? Hívjam Baricz kirólgust?

- Nem segít az, csak megijeszti az ilyen szívbeli bánatosakat. El kellene vinni a leányt valamerre. Ne lássa ezt a helyet, ahol minden arra az emberre emlékezteti...

- Tudtam én azt, hogy nem jó az ilyen urfiakkal szóban állani! Ugye, hogy nincs bár egy sor írása a szegénykém számára! Kell is neki magunkfajta örökre! Igen, legyeskedni, minden helybe mással! Aztán a mágnáskisasszonyok... Itt persze Druzsiánna volt a legszebb. De azután...

Pólíka néni idáig zavartan lapult, - szokása ellenére. De most már felpattant:

- Na, már az én keresztleányomnál szebbet a hercegisasszonyok között se kap az a... hogy verje meg az Isten!

Hirtelen elhallgatott, más vizre tért:

- Kali. Hallgass rám. Én azt mondom, engedd azt a leányt velem. Tudod, jön az ősz, megyek Mokányiába, betakarítani holmit. Magammal vinném Boicára, a lelkemet. Hátha jót tesz az az áldott havasi levegő...

A máskor sziklaerős anya ráborult a mozgékony kis Pólíkára.

- Ahogy gondoljátok... ahogy ő akarja... Te Pólíka, a z o n n a p óta senyved egyre...

- Milyen nap óta?

- Jaj, Pólíka... Nyár elején egyszer... mit mondom, egyszer. A fiam halála napján. Csillagos estére jött haza. Meg voltam rémülve, hogy veszökött, vagy neki ment a Marosnak... Persze megréguláztam, pedig megfogadtam azelőtt egy perccel, hogy Én Istenem! csak még egyszer életben lássam! Feladtam neki a leckét, ahogy mi hallottuk, hogy hát a leánynak a disznócsordával kell egyszerre hazajönni... De olyan zavart volt, mintha nem volna helyt az esze. A hajában száraz cserelevél, a vállá felett egy piros vércsepp. Mintha valaki vérző ujjal érintette volna. Nem akart felelni, hol volt, mit csinált, hogy mocskolta be a drága konfirmációs köntösét. Makacszkodott, hát én is kifogytam a békességes türesemből, és... konfirmált létére... de megütöttem. Egyszer... kétszer... de az furcsa volt, hogy türte az a verést. Az arcát ütöttem... Mintha csak jól esnék neki, szinte odatartotta a fejét, mikor félbehagytam. S Istenem, Istenem, csak a javát akartam, hiszen csak azért tartottam kordában, mert azt akartam, hogy a hajnalcsillagnál fényesebb legyen... Aztán tudod, a biblia is azt mondja, aki az ő gyermekét szereti, az megveri... S lelkem anyám úgy tartotta, hogy az anya veréseitől gyarapszik a gyermek... S az enyém összement azóta, mint egy kicsi keztyü... Az... anyám sorsától féltem...

Pólíka néni régen sirt már. Utoljára hangosan.

- Ne mondd, lelkem Kalim, mert megszakad a szívem. Hidd bé a drága gyermeket, kérjük meg, akar-é velem jönni?

Druzsiánna bejött, mint szép, fehér kísértet. Akart, mindent akart, amit Pólíka néni tanácsolt.

Egy hét múlva ökörszekérre ültek, és elkocogtak Boicára, ahol Pólíka néninek anyai része volt, egy kis két szobás, tapaszos udvarház, néhány mokány zsellér vagy harminc holdon. Elég messzi volt a városhoz, még csak falu sem volt; szétszórva guhadtak a földből a gomba formájú viskói. Lóháton jártak le népei a városba, és egy szót se tudtak az urak nyelvéen.

Ugy novembertájt mikor már a torma is ki van ásva, Pólíka néni egy hajnalban, rakott ökörszekér tetején, megérkezett. Nagyon jó híreket hozott. Druziánna épül. Segített a szilvaszedésnél, szilvaiz főzésnél. Ott volt a krumpliásásnál, kukoricafosztásnál. Most már azonban nem mozdul ki a házból, mert nagyon erős a levegő. A kedve is jobb. Csak egy baj van: nem akar hazajönni. Ő, (Pólíka néni) eléhozta neki tegnap a hazajövést, de csak sirt, mint a záporosó. - Hát az anyját nem kívánja látni? - Csókoltatja, s engedelmét kéri, hogy nem tud hazajönni. Megszakadna a szive. Meg aztán fáj neki az a verés is. Minek felizgatni. Pólíka kiköltözik hozzá télire, ugyis fonatni, szötetni akar. Tavasszal aztán visszajönnek.

Vissza is jöttek május közepére. - Most derült ki, milyen lecsperdi perszóna ez a Vesmásné Csontt Apollónia. Hogy csak a szája jár örökkéig. Druziánna semmit helyre nem jött, sőt a nagy fehérsége szinte ijesztett. Vagy egy fél esztendeig lábön húzta, azután ágynak esett. Fehérségébe hamuszín vegyült, és lett belőle szegény, mozdulni is alig bíró eleven csontváz. Mindennek fejébe az anyjától végkép elidegenedett. Nem nézett vele soha szembe, igent-nemet szölt csak hozzája. Félt tőle, vagy megutálta? Mikor egyszer álmában az anya megcsókolta, felébredt és rémülten sirni kezdett. Dobokainé össze is perelt Vesmásnéval, hogy ő forgatta ki leánya szeretetéből, azon a nehéz télidön, mikor lóháton se lehetett Boicát megközelíteni. - Vesmásné nyelt és hallgatott.

Druziánna kihuzott még egy telet. Fehérborostyán hullásakor temették. - Dobokainé először megvadult a fájdalomtól. Hónapokon át sirt, és éjszakánként kifutott a temetőbe, a leánya sírjára. Aztán elnémult és összement. Olyan volt, mint a magát sorvasztó, elrogyó rözserakás. Régi, rendes házatája zülleni kezdett. Kis vagyónkájával nem törődött. Miért? Lopták, csalták. Garmadákban rothadt a gyümölcs a kertben, a fák alatt. Szép matróna külsejét az asszony koszladozni hagyta. Eljárt szakadt köténnyel, frissitetlen főkötővel. Hát itt se gyógyított az idő. Pedig két kerek esztendő mult a Druziánna temetése után.

Pólíka néni sirva beszélte a romlást mindenfelé.

Dobokainé aztán fogta magát egyszer lefeküdt az ágyba és elküldött Vesmásné után. Pedig elhültek volt egymástól, a Dobokainé sok falángatózásai miatt. Hogy így, úgy, csak akinek soha se volt gyermeke, csak attól telik ki az, ami Vesmásnéétől kitelt...

- Póli... Te mégis, mindig jó voltál velünk... Megmondom én: nem akarok tovább élni ezen a világon. Ne ijedj meg. Nem akarok én elkárhozni, mert akkor odaát se találkozhatom a lelkem halottammal.

(Nem is gondolt már a többire, csak Druziánnára.) Máskép akarok én elpusztulni. Isten kegyelméből. Épen azért kérlek tégedet, valamire. Menj el a tiszteletes urhoz, s kérd meg, könyörögjön érettem vasárnap. Hogy az a szent Uristen könyörüljön egy nagy betegen - mert a lélek betegsége a legnagyobb betegség, - és vegye magához...

- Hát nem akarsz te élni semmi szín alatt, Katalin lelkem?

- Nem én többet ezen a világon. Mert látod, mindig egy van a lelkemben: hogy olyan szigorura fogtam, pedig hát most már tudom, mindent rá kellett volna hagynom, mert Baricz kirólgus megmondta, hogy ne vádoljam magamat, mi tette tönkre, mert így se, úgy se maradt volna meg... És én csak nyomorgattam... Iszonyu dolog ez, hogy nincs mód, a halotton valamit jóvátenni... Minek éljek én ekkora keresztel, Krisztus urunk is elesett, alatta...

Pólíka néni felhagyott a sirással. Gondolkozott egy kicsit. Pedig nem volt kenyere a tünődés.

- Jól van, Kali. Még máma elmegyek a várba, mert zsendül a tavasz, s holnap indulok Boicára veteménytetni. Vasárnapra megrendelem a könyörgést.

Következő vasárnap az egész templom sirva fakadt oly szépen könyörgött a nagypap:

„Uram” mondta, „tedd a te kezedet az ő szívére, mert ha te csak kisujjaddal érinted az emberi bűnös, beteg szívet: a paradicsom virágainak balzsamával telik meg az...”

Kérdegették zsebkendő s pukéták megöl a vénasszonyok: ugyan kiről lehet szó?

Vesmásné aznap szürkehajnalon jött meg Mokányiából. Délutánig ki se bujt. Tán ismét volt valami a rovásán Dobokainéval szemben? De nem, mert délután átízelt hozzája:

- Kali, lelkem, jere, mert nálad is betegebb vagyok!

Tudta, csak erre mozdul ki komaasszonya.

Dobokainé töpörödött, árván, de sietősen jött be az udvarra, nyitott be a középső házba. Hiába, hogy még szükség van rá, ez visszahozta valamelyest az erejét.

- Mi az, mit ijesztesz te engem, mikor semmi bajod, a divánban ülsz?

- Jobban vagyok már, de te ülj le Kali, fudd ki magadat. Nagy szóm van ma veled.

- Na, nekem is. Ma templom után vizitában volt nálam Reoli Pepi. Azt mondta, a helyreálltomért imádkozott a pap... Mit csalafintáskodol? Nem lehet bizni egy szavadban sem?

- A pap az uristen akarataért és nem a mi gyarló kívánságainkért könyörög. Gyere most velem, az első házba.

Előrement és felnyitotta az ajtót... Egy karosszékben - furcsa, hogy kerülhetett oda, - katrincás mokány menyecske ült, igazi havasi, még a haja is a félfüle köré volt vastag varkocsban odakanyarintva. Különben takaros fehérnép volt, s az ölében még takarosabb gyermeket tartott, mintegy háromesztendőset.

- Tedd a földre, Vironyika.

A kicsi lecsuszott az ölből, de ijedten fogózott bele a katrincába.

- Kali... nézd jól meg azt a gyermeket.

Dobokainé úgy volt, mint aki viharba került és nem tudja, mi lesz vele. Kínosan, mereven nézte a ragyogó fejet: angyalának tetszett, akit látott koporsóba, földbe téve, és aki hihetetlen csodából visszarepült az égből.

- Kihez hasonlít...?

Gyötrelmes jaj:

- Druziánnám...

- Na látod Kali. Ez a kicsi leány a Druziánnáé. A te unokád... Ne nézz rám, mintha bolond volnék... Lelkem, el ne szédülj...

Leültette egy karosszékbe a holtraváló asszonyt, ki szemét is eltakarta, mintha attól félne, hogy megvakul. Gyhennatüzbe, vagy felkelő napba látott?

Pillanatig hallgatott. Vesmásné aztán a tőle telhető higgadsággal szolt tovább:

- Igazat beszélek. Most már tudod, miért imádkoztattam a gyógyulásodért. Nem mondhatod többet, hogy nincs kiért élj, és hogy sohase engesztelheted ki Druziánna lányodat. Légy anyja a gyermekének...

Vesmásné felvette s a hidegrázva reszkető anyának ölébe tette a kicsit.

Mintegy álomban, mintegy tébolyultan nyult az utána... Belekapaszkodott, mint fulladó a vizre hajló vadrózsagallyba, mely sebez is, és mégis: élet. Nem merté nézni a gyermeket, csak a puha kicsi, meleg kicsi valóságát érezte, a havasillatu, ropogóshusu friss tagjait... Mintha szive helyett szivet tettek volna kebelébe.

Félkézzel a kicsit fogta, fejét beléjefurta, másik kezével Pólíka kezébe fogózott.

- Kalim lelkem... hallgass meg csak... Nagy bűnösök voltunk mi a te leányod dolgában. Te üldözted, én kerítettem őket... S a mi fekete bűnünkért Isten a legnagyobb jóval szégyenített meg... Mert tudod lelkem, most szinte azt hiszem, ennek így kellett jönni... Druziánna halálé volt, születése óta... Szedett szóló volnál te most, a gyermek nélkül... Hogy lányod helyett lányod legyen, nagy nyomoruságok kerülőjét járatta veled az a fentvaló Urísten...

Az anya könnyei bővül hullottak a gyermek szép, sima gesztenyeszin hajába. Mintha szárító, puha selyemkezkényőbe.

De Vesmásné utolsó szavainál felpillantott, körülnézett, keresett valamit. Egy képet, amelyen sápadtan ragyogott a tavaszeli nap. Törékeny leányt ábrázolt az, konfirmációs ruhában, kezében imakönyv, emléklap, homlokán gyógyíthatatlan két szenvedés koronája.

Az anya felkelt s karján a szorosra fogott gyermekkel eliberogyott a képnek. Mint téli oszoltán az újból forni kezdő bor sikoltva tépi fel a pecsétet: zokogva hördült ki belőle a szó:

- És én téged megütöttelek! Én téged megütöttelek!

VIPERA

Lent, az iskolakert siheder fenyőfái már pezderkedtek: friss izeket dugdostak ki ujjuk begyén. De ő visszafordult, megvizsgálta a vakitóra mosott üvegkádát, aztán csengetett.

- Vízet kérek, Bogdán. Együttal menjen át az internátusba és küldje ide valamelyik nyolcadikost.

Bogdán végigcsodálkozott a folyosókon. Ilyen fehérszínű: formás, mint a jó gyümölcs. Kicsit vékonypénzü, de megvan a hossza. És csak a laborában ül. Délutánként is. Áldott tavaszon is.

Eszter, a tanár ezalatt csipesszel szedte ki a szeszből a nátrium darabkát.

- Tessék.

Darab forró, szikrázó napfényvel jött be a diák. Mélyen, szertartva hajolt meg.

- Nem fogom sokáig lefoglalni. Egyébként nem is kellett volna újból magának jönni.

- Én... szívesen jövök... valóban.

Jó negyedóráig csendben foglalkoztak a furcsa gépezetek, edények világában.

- Ez is megy most. Holnap, a kellő pillanatban cserben hagy.

- A fiuk mindig beszélnek, milyen szépek a kísérletek. Mi felit se láttuk.

- Hálás publikum. - Kérem, hozza még ki a kénsavat. Aztán szabad mennie.

A fiu átnyújtotta. Szép, nagy, erős, tiszta keze volt. - Mikor kifelé ment, megtorpadt a már magára nyitott napfényben.

- Tanár urnó kérem. Kérem szépen, tessék mindig engem hívni segíteni.

Hozzákapkodta a szót:

- Én vegyészmérnök leszek.

Eszter felpillantott. Most látta, hogy az inge is milyen tiszta. De a szeme a legtisztább. Acélkék, töretlen tüköri gyermekszem.

- Köszönöm, Lente. - A fiu ismét szertartásosan hajolt meg.

A tanár pillanatig megállott a munkában. Milyen kedves, különös, ragyogó gyermek. Tisztára, mint a havasi virágok, melyet vasárnap piacra hoztak csikbaszótt ruhás, éneklőbeszédű, fakószőkére mosdatott kisleányok.

Csak papi ámbituson, falusi iskolában, város névvel ok nélkül felcsufolt sárfészkek gimnáziumában terem még ez a fajta. Pesten - mert ott tanított öt évet - sohase látta. Nem is tudott ilyféle virágáról Istennek. A kis pesti ripőkök, akik közül egy esztendőre Erdély szélére kéredzett a hatalmas kormánytól! A fáradt idegeinek kellett. Ebbe a fészekbe, ahol az ujonnan épült fényes gimnázium úgy kiidegenkedett a békés, régies környezetből, mint épen jómaga az emberek eszejárásából. Hogy féltek tőle! Egy nő, aki kamaszokat tanít! Háborus csodabogár.

Na, és most ez a gyermek. Hát nem mosolyogni való furcsaság ez, hogy meglett férfiak kényelmetlenül érzik magukat, ostobaságokat beszélnek a társaságában, úgy tartanak tőle. A csekélyke hirnevétől. Hogy valami díjat nyert az anilinfestékekről szóló tanulmányáért. És más ilyen semmiségekért.

Ugyanakkor egy gyermek, egy tizenhétéves nagy csacsi jön a bizalmával. Ajánlkozik... Itt elszakadt a gondolatfonál. Elvágta valami kémiai probléma.

Csak harmadnap bogozott új szálát az elszakadt gondolathoz. Ismét a „laborában” voltak, előkészíteni. Eszter előtt mindjobban kibomlott a fiú mivolta. Leleménye, buzgalma és bájos ügyetlenségei. Tiszta képén, melyet a nap már összecirókált aranyozó ujjával, egy kis pattanás. Ugy tartják ezt, a szerelemtől. Buzgón, lelkéből nyalatta a szeszlámpa nyelvével a lombikot, melybe Eszter klórkálit és barnakövet kevert. De néha, mint titokban ellőtt nyíl, szemsugara az üvegcádra surrant. Eszter keze liliomnak tetszett most, a víz alatt. Ezt nézte, vagy a kísérletet?

A tanár üveglapot csuszatott az oxigénnel telt üvegedényre. Kiemelte a vízből.

- Gyujtsa meg kérem, a foszfort.

Bedobták az oxigénbe. Heves lila lobogással telt meg az üveg. Mindkettőjük arca tulvilági glóriát kapott.

- Csodaszép - mondta a fiú.

De mire mondta?

- Nézze, perc alatt elég.

A fény sápadt halált halt.

- Kérem most újra fűtni a lombikot.

Aztán:

- Fél maga az egértől?

A fiú önérzetesen csudálkozott.

- Akkor... nézze, itt a kendő alatt, abban a kalitkában... nyuljon be, fogja meg és eressze az üvegbe.

A kicsi kedves állat. Riadva pottyant... hirtelen lihegni, ujjongani kezdett. Két lábra állt, táncolt, szeme csillogott, mint két fekete gyöngyöcske. A fiú mosolygott. Egészen, mint egy gyermek.

- Elég.

Eszter ráengedte a híg levegőt. Elpetyhüdt, kialudt szinte a kis szegény. Leöntötték a mámorát. Olyan szívesen meghalt volna a sűrű életben.

Eszter önkénytelenül kezet nyújtott a fiúnak; ma sokáig foglalkoztatta. Hogy jött ez? Általában nem szívesen fogta meg egy fiú kezét. Ezek a kamaszok hideg és lucskos tenyerűek. De milyen jó volt most hirtelen egy száraz, meleg, alig szélkifujta kezet kapni az övébe. Mintha marék egészséges, szüz erőt. Tetéz marékot: alig érte át önnön vékony ujjával.

És akkor látott valamit. Nem a leheletnyi bibort a fiú arcán. Egyebet; csálhatatlan lobbanást, melyre nincs szó és ami holtbizonyost árulkodik.

Milyen félszegen, szinte megszégyenülve tünt ki a szabadba.

- Balga fiú.

És mégis: a szemén átgurult egy friss, tavaszi mosoly. Hiába. Hogy drága, szép, szentséges valakinek, ez mégis legjobb itala a nőnek. Nincs, akit ne részegítne kicsit. Még a munkák, eszmék elszánt szolgálóit is.

Kifelé tovább se esett csorba méltóságán. De befelé Eszter mostantól állandóan ujjongott, mint egy kicsi leány. Mélyen, elmerülve végezte a dolgát, az önzetlen, meleg örömtudattal, hogy nem mulhat nap, hogy ne lássa. Hogy ne vegyen drága, kenetes fürdőt tekintetéből, örömtűzben fellobbanó mosolyából. Aranybarna hajának fényéből, mely mint az életöröm friss selyemlobogója köszönt feléje.

Dehát hová vezet mindez? - Miért kell mindig, mindennek valahova vezetni? Az emberek találták ezt ki. Isten a jelennek adja a boldogságot: vedd és edd. - Ó, ne vezessen sehova: de most, most ragyogjon... Hiszen az egérke meghal, a foszfor szétszillagzik semmivé, ha tulsokáig örvend... De egy kicsit, egy kicsit lihegni a higitatlan életben, boldogságban...

Éjjel Eszter számot vetett magával. Nemsokára újra Pest... Nem fogja soha látni többet. És valami elmul, kiéletlenül, mint erdőben-fakadt, soha senkitől se látott virág. Ó.

Egyszerre mardosó kíváncsiság gyötörte meg. Nem nézte meg soha a kicsi fia száját. Olyan beszédes volt a szeme, tulbeszélte többi szépségeit. Csak homályosan emlékezett most rá, mint dus, édest ígérő gyümölcsre.

Nem látta néhány napig. Az érettségi írásbeliek folytak, valahol ez intézet tornatermében, amerre Eszternek nem volt nappal keresete. Mert este eljárt néha, szinte mindenki tudta nélkül. Kulcsa volt a teremhez és tornázott a szereken. Kellett az izmai frissességének. Az utolsó írásbelinap estéjén épen újra lement. A terem nyitva volt. Szinte nem akarva belekiáltott.

- Ki van itt?

A magas ablakokon bekáprázó napgerendáktól alig látott. Mint aranyvizesés alatt, ült egyik ferde sugárgerenda alatt, torna rudak, létrák tömbje mögött a fiu. Eszter feléjement, felismerte.

- Kérem, miért; nem felel?

Le volt ejtve a keze, mindakettő. És csak nézett. Ahogy jelenésre, Eszteren átfutott, hogy ha véletlenül meg nem látja, talán el kezd tornászni, itt, előtte. Talán leskelődni akart, szándékosan?

Harag futotta el.

- Mit keres itt? szólt rá.

- Bocsánatot kérek. Megkértem Bogdán bácsit, hagyja nyitva. Minden buvóhelyen tanul már valaki. A padlásfeljárat volt az enyém... De most elvették a magántanulók.

Eszter elszégyelte magát. A fiu elejtett kezén logaritmustábla függött. A földön könyvek.

Szerette volna enyhíteni előbbi türelmetlenségét. Engesztelve nézett a fiura. Az nem moccant. Aranyat szikrázott a szeme és nézett; boldogan, némán, engedelmesen. Olyan nagyon könyörgött, olyan kiszolgáltatva. Istenem, bizonyos, ha most azt mondja: menjen; rezzelés nélkül menni fog, de ha azt mondja: boruljon térdre és kérjen tőle akármit, hát azt is megteszi, mint a gyermek anyjától, akitől tudja, rossz soha nem jöhet.

A lányba beleállott a világ, a környezet, a kötelességek; az egész nap iderekesztett fiuk után maradt nyomasztó levegő.

- Menjen, menjen... gyermek, mondta idegesen.

A fiu nehezen, szinte cammogva indult. Szive lüktetése mintha ide-oda rázta volna. Iszonyut döngött a szárnyasajtó. És akkor Eszter hangosan, maga is hallva mondta:

- Soha.

De mire mondta? Mert nem rázta hozzá a fejét, hanem bólintgatott.

- - Irásbeliek végeztével minden évben kivitték a fiukat a Gyikmálba. Szép szálfærők voltak arra.

Hajnalban indultak. Végig énekelték a várost, a cigánysort, a zöld hullámos mezőket. Lihegtető oldalon is fújták. Kimászták a hegyoldalt, melybe fehér szoknyában guggoltak a dús-gazdag tavasz agyoncifrázott szeretői, virágos bokrok.

- Fiuk, szétmehettek. Délután ötre, a kürtszóra gyülekeztek.

Nagy oszlódás támadt. Ki labdát rugni keresett tisztást, ki a kilátókhoz készült. Gyöngyvirágosba, vagy a Gyikcsucsra.

- Ott gyopár is van, mondogatták.

Lente botot faragott magának.

- Hohó, vissza! Ne feledkezzetek fiuk, ha kigyót láttok, azt nyomban agyonvágni.

Fele sem figyelt. Meg voltak bolondulva a tavasztól, a lerázott gondtól.

- Igen, az erdőben erre már találtak kurtakigyót.

A tanárnők a főzést dirigálták. Esztert nem hagyták semmihez. Főzzön ő csak a laborában.

A leány végre is elővette köpenye zsebéből Whitmant és az élet énekeivel alájafeküdt egy vadlabdarózsafának. Mézszag és méznél nehezebb muzsika hömpölygött át a mélységes ég alatt. Elaludt, kipótolta a hajnalban elmulasztottakat. Nem álmodott. Csak sulytalan, táncos lebegést érzett, ahogy Tündérországba vihet az utazás.

Nagy kiáltozásra ébredt. Délebédhez zavarták.

Ebéd után az asszonyok lefeküdtek egy-egy köpenyegre. A férfiak iddogáltak, a fiatalabbja a fiuk után is látott. Eszter fellopódzott, hadd ne zavarjon - lazult már a férfiak beszédje. Fehér köntöse mint vitorla evezett bele az erdő zöldjébe. Mint kalandra, kincsre induló hajóé. Halkan énekelt és fehér virágokat szakított.

Sokáig ment és engedte sajogva felvirulni meghatározhatlan felmérhetetlen gyöngéd vonzalmát, amit egy gyermek fogantatott meg benne. Olyan jóságos, homálytalan boldogság volt ez, hogy Eszter szemeszélén születtek és visszabuktak a drága, fiatal, tavaszi könnyek.

Kilátóhoz ért. Mondták, hogy onnan, néha, különösen-áldott napokon látni lehet az üveghegyeket, melyeken túl a székely mesefa minden évben újra hajt.

Ott voltak: tizenkét egyformán, bordásan errefelé meredő hegygerinc: tiszta ezüsből, a nap elbukott rajtuk. Ó. -

Sokáig nézett feljüket, arra gondolt, milyen jó, hogy elérhetetlenek, mert megmaradnak örökre-szépnek. - Esett a nap, mire tovaindult.

Szive még jobban elállott. Egy galagonyának virágcsokrokkal tüzdelt zöld kárpitja alatt...

Félrehajtotta a galyakat és megállott, a tavalyi avarból, már kifényesült ibolyalapuból vetett ágylábanál. Milyen drága volt az alvó! Csaba seregéből, égi országutról földretévedt legénynek duzzadó teste. A nap friss csókjaitól kipirkadt arca, melyen most egészen kiültek a kedvességek. Olyan szépre, forróra volt fáradva. Messzi járhatott, közel az éghez. Kicsit elizzadt, szétdobált fürtü fejéhez cifrabot szurva s a botra néhány csillag kötve. Csillagok vigyáztak rá, maga behunyt csillagjai helyett. Igen, a szeme csukva volt és nem homályosíthatta el ajka ragyogását. Csak most látta Eszter igazából a fiu ajkát. Pirosbélü gyümölcs, melynek fája nem nyult ki még a paradicsomon. Drága, tiszta, mocsoktalan száj, alig pihés, serdülő arkangyalé.

Gyorsan, feltartatlanul szakadtak ki az Eszter szemében egésznap - hetek óta bujdosó könny-patakocskák. Zihált, úgy zokogott.

- Hát soha... igazán soha?

- Soha.

Jönnek az évek: és csókokat is hoznak talán. Jókat, becsületeseket, égetően is megáldókat. De soha ezt - soha forrásra még nem lelt ökörnnyomból, iszapból sohse kóstolt büntelen-boldog szájét, soha legelsejét, zsengejét fiatal, fecséletlen férfiangyal kivirágzásának. Soha. Hogy nézhetne ő azután a világ és - ó - a gyermek szemébe?

Állott és szinte sebesre nézte a két szemét, mint imént, a ködök tengerein uszó üveghegyek láttán. A fiu - tán a ráigéző nézéstől, - nyugtalankodni kezdett. Feje lecsuszott az alájagyűrt kalapról és mintha vágyna valami álmodott puhaságba furni: ahogy oldalt fordult, bellebb ágyazta az avarba. Eszter már azt hitte: ébred, félig visszalépett, hogy elmeneküljön.

Jéghideg nyil cikkant le a gerincén. A elkuszált avarból - fekete villám - valami kifecskölt. Ssz- piros, nehéz csepp buggyant, szélyült szét a megkivánt paradicsomi gyümölcsön. Eszter ugrott, iszonyut tiport a kunkorodó undokra, érezte, ropog a feje a sarka alatt... és már térdelt a fiu előtt. Felemelte a drága, nehéz, még visszacsukló fejet és ott, ahol a halál beleütötte nyilát: ott kezdte szivni, erősen, gyötrésig, hogy érezte a torkán patakban lefutó vért és nyelte, nyelte a vérrel kevert halált, kimondhatatlan elszántsággal, szilajsággal, viharos, eszeveszett jótevással. Csókolt és életet adott egyszerre, minden asszonyi áldás egy pillanatban szakadt reá. - Tudta, hogy a fiu rég éber, de nem engedte el, csak mikor sok, sok vérét elitta.

Akkor lekapcsolta a száját és ráeszmélt; ó, mit gondolhat - ...ránézett. És a z t gondolta. Föl-nyitott, végtelen mélységű szemtengerének színén angyalsereg rebtent keresztül, hála és üdvösség, határtalan, határtalan... És lehunyta újra szemét és adta, nyujtotta magát, továbbra, és ajkával együtt a lelke is repesett feléje... Eszter pillanatra odaadta magát a csoda eszközének, elég volt a vér, tudta, és mégis, még egyszer belepette magát a hihetetlen jóval; kimondhatatlan gyengéden megérintette, felszentelte a fiu ajkát. Aztán elvette magáról, mint gyermeket kebelről.

A fiu nyelvével érintette a sebet. Mit gondolt?... térdre esett, csókolni akarta a leány kezét.

Eszter megfogta a fejét, nagykeményen és odafordította a kigyó tetem felé. Szótlatlanul. Aztán:

- Hallgasson... menjen... A tisztáson... Buzetzkó tanár urnak van konyakja... fusson...

A fiuból kiremegett a szó:

- De tanár urnő... hiszen ön... ön... is... a méreg! Ó, Istenem!

Lángolt az arca, összekulcsolta a kezét, alsó szemhéjára nagy, ragyogó gyémántok könnyököltek.

- Menjen, nem hallja! Parancsolom, én!

Majdnem durván taszította meg a fiut. Még utána kiáltott, bele az erdőbe, mintha vágó ostorral kergetné:

- Fusson, fusson!

Csapódott a gyermek, mintha elszálló angyal szárnyai botladoznának a fákbán.

Eszterre ráhált a csend. Megsimitotta ujjával ajkait. Nem volt rajta semmi repedés. Amit elnyelt, az nem árthat, tudta. Behunyt szemmel, hidegrázva ballagott kifelé, vissza. Körülötte halkán zugott a csodaesések atmoszférája. Csordultig volt; mint az urvacsora; minden ízébe behatolt a jó s mint nehéz korszót, vitte magát.

Az erdő szélén visszafordult, belenézett a rengetegbe.

- Köszönöm..., remegte a minden titkok mögött ülőnek és arca hajszálig hasonlított az üdvezültekéhez. - Köszönöm, örökre.

- - Hetekig nem látta a fiut; nem tanított érettségi tárgyakat. Egyszer bekopogott az a laboratóriumba. Egy csokor havasi gyopárt hozott.

- Kérem szépen, tanár urnő, már rég vártam, hogy... - elpirult - a tanár urnőnek szedtem... akkor...

Lángba gyült, földetnyaló, alázatos máglya volt.

Eszter nyugodtan, hidegen nézett a gyermekre, a hangja szinte vágott.

- Köszönöm. De - és itt már szurt a tekintete - azt az a k k o r t nem kellett volna kiejtenie.

A gyermek letette a csokrocskát, amit Eszter kézbe se vett. Lehajtotta a fejét, összehorpadt, úgy ment ki a teremből, mint a kis egérke, mikor az oxigénből kikergették.

Nem fogja soha tudni, hány könnyre tette be az ajtót.